

Lei-Document 39

25 augustus 2014

LeiDocument is een uitgave van de Leido Academy

INLEIDING

In juli is de beleidsregel ter bevordering van de doelmatigheid in het hoger onderwijs, de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2014, verschenen. Voor de verdere uitrol van de Associate degree (Ad) was het een belangrijk moment aangezien daarmee ook het startsignaal is gegeven voor het indienen van voorstellen voor nieuwe Ad's, zonder een pilotstatus, onder het reguliere regime van de WHW.

In dit nummer gaan we uitgebreid in op de beleidsregel. Dat gebeurt uiteraard vooral met betrekking tot de Ad, maar er wordt daarnaast breder gekeken aangezien de Ad gekoppeld is aan de verwante hbo-opleiding die de Bachelorgraad oplevert.

Wat betreft de zaken die echt nieuw zijn, 'valt het allemaal wel mee'. Maar toch heeft de overheid gemeend in de toelichting in te gaan op veel reeds bestaande aspecten en daarbij behorende criteria. Dat is vanwege de onduidelijkheid die is blijven bestaan over bepaalde zaken. Daarom hebben we de vrijheid genomen ook die aspecten onder de loep te nemen en van kanttekeningen te voorzien. Uiteraard hopen we daarmee de duidelijkheid te vergroten, met het oog op het handboek voor de Ad dat in de loop van het komende studiejaar het licht zal zien.

De opbouw van dit nummer is als volgt:

- Eerst is er een aantal algemene beschouwingen, ter inleiding en voor het afbakenen van een aantal zaken die in de beleidsregel aan de orde komen:
  - Hoe is de Ad in de regeling meegenomen
  - Hoe valt de toekenning uit voor voltijd, deeltijd en dual
  - Welke nieuwe opleidingen en Ad's
  - Ad's die worden gegeven in samenwerking met het mbo
  - CDHO-formulieren en deze beleidsregel
  - Arbeidsmarktonderzoek vanuit hogescholen.
- We geven vervolgens de tekst van de beleidsregel, met na elk artikel de toelichting daarop (voor zover die er is) vanuit de overheid – met daarbij onze kanttekeningen en opmerkingen.
- Daarna volgt het deel uit het OCW-document waarin in het algemeen op de regeling wordt ingegaan. Ons (spaarzame) commentaar is door die tekst 'heen gevlochten'.
- Ook is er nog even aandacht voor een aantal taalkundige zaken.

Opmerkingen, aanvullingen en opbouwende kritiek: deze zijn allemaal van harte welkom bij ons.

ALGEMEEN

Ten eerste een aantal algemene beschouwingen met betrekking tot de beleidsregel.

1 De Ad in deze regeling

Jazeker, uiteraard is het voor de verdere uitrol van de Ad van belang om de beleidsregel door te nemen op zaken die daarvoor interessant zijn. Nu, kort door de bocht: de Ad wordt in deze aanpak voor de macrodoelmatigheid simpelweg beschouwd als een opleiding, net als de Bachelor en de Master. Er dienen dezelfde formulieren te worden ingevuld, gelijksoortige gegevens te worden aangeleverd en identieke onderbouwingen in een dossier te worden opgenomen. In de beleidsregel staat dienaangaande:

"Zelfstandige toetsing van aanvragen voor Associate-degreeprogramma's. Uitgangspunten bij de vormgeving van deze toetsing is dat a) zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de huidige syste-

matiek van toetsing van nieuwe opleidingen en b) de beleidswens dat hogescholen zoveel mogelijk inspelen op de Ad-scholingsbehoefte uit hun omgeving.”

Punt a is een gevolg van de wens dienaangaande van de Vereniging Hogescholen, punt b als zodanig van de overheid. De meest opvallende mogelijkheid voor Ad's vloeit voort uit punt b nl. dat alwaar in een regio hogescholen (die hun bestaansrecht ontleen aan het verzorgen van bacheloropleidingen) geen Ad aanbieden om hun moverende redenen, hogescholen elders in het land in dat gat mogen springen; tenminste, als de arbeidsmarktrelevantie aantoonbaar is en de doelmatigheid er niet onder te lijden heeft.

Verder springt er voor de Ad nog uit dat de programma's niet mogen fungeren als bedrijfsopleidingen. Dat is in de NVAO-kaders ook al een nadrukkelijke voorwaarde – die overigens ook geldt voor bacheloropleidingen, nemen we aan.

Toch is het opmerkelijk dat de inbedding van de Ad in een hbo-opleiding nergens als zodanig is terug te vinden d.w.z. dat de (reeds bewezen) doelmatigheid en de relevantie van het bachelor-aanbod niet op een bepaalde wijze worden meegenomen bij een Ad-dossier. Uiteraard wordt bij het CDHO- en NVAO-dossier van de hogeschool verwacht dat er een analyse wordt uitgevoerd van de posities van de Ad en de Bachelor (en mbo-4 overigens ook) ten opzichte van elkaar. Het wordt vervolgens interessant als blijkt dat daarbij de relevantie van de (bestaande) Bacheloropleiding aan veranderingen onderhevig is – zoals bijvoorbeeld nu te zien valt in bepaalde delen van de sector zorg. Maar goed, zonder Bachelor geen Ad... iets dat inherent is aan hetgeen voor deze hbo-grad is besloten...

Kortom, de Ad kent een eigen zelfstandig beoordelingstraject, als ware het een eigenstandige opleiding. Dat brengt behoorlijk wat werk met zich mee. Maar dat wilde men als hogescholen ook, zo geeft de overheid aan. En dat zullen ze dan weten ook...

2 Voltijd, deeltijd en duaal: weinig aandacht voor onderscheid

Een belangrijk aspect van de beleidsregel is het zorgen voor een doelmatig aanbod. Nu is het zo dat dit niet alleen van belang is voor de diverse diploma's: Ad, Bachelor en Master, maar ook voor de vormen (varianten, karakters zoals de WHW deze ook noemt) die er zijn: voltijd, deeltijd en duaal. Dat komt tot uiting in de vraag vanuit de doelgroepen, die steeds duidelijker wordt gearticuleerd in de richting van het hoger onderwijs. De overheid geeft dit ook aan op een aantal plaatsen in de toelichting op de beleidsregel, maar het advies van de Cie RK over de flexibilisering van het deeltijdse onderwijs voor volwassenen is eveneens een duidelijk signaal.

Wat betreft het belang van de varianten kan worden verwezen naar artikel 6.2 lid 3 van de wet voor het hoger onderwijs: *“Met inachtneming van de aanvraag kan Onze minister zijn instemming voor het verzorgen van een nieuwe opleiding beperken tot het verzorgen van een voltijdse, deeltijdse of duale opleiding. Onze minister kan zijn instemming ook onder andere beperkingen verlenen.”*

Er staat dus duidelijk dat er, gelet op de aanvraag, een beperking kan zijn van het nieuwe aanbod tot een of twee varianten – dus niet automatisch alle drie. Dat betekent bijvoorbeeld dat de overheid aangeeft dat een andere variant niet doelmatig hoeft te zijn gelet op de vraag vanuit de arbeidsmarkt als deze kennelijk niet zodanig helder is geformuleerd dat een dergelijk besluit gemotiveerd door de overheid kan worden genomen.

Dat zou, dit doortrekkende, consequenties moeten hebben voor de uitbreiding van bestaand aanbod via meer varianten, dus bijvoorbeeld als een hogeschool nu een opleiding in voltijd aanbiedt en ook van plan is duaal en/of deeltijds te gaan werken. Anders gezegd, de hogeschool zou eigenlijk gewoon een aanvraag moeten indienen bij de CDHO voor die nieuwe variant(en) om deze te laten toetsen qua doelmatigheid ten opzichte van vergelijkbare varianten bij andere aanbieders.

De algemene vraag is of het principe van toetsing van een nieuwe opleiding aan het bestaande vergelijkbare aanbod zonder daarbij naar de vormen te kijken, niet is achterhaald in een tijd

waarin de doelgroepen steeds duidelijker invloed willen hebben op de wijze waarop een opleiding is ingericht. In een aanvraag zou dit ook naar voren moeten komen, dus is eigenlijk bij elke vorm een eigen onderbouwing van de arbeidsmarktrelevantie nodig, in combinatie met het aantonen van de aanwezigheid van de vereiste expertise. Op basis daarvan kan de CDHO overgaan tot het nemen van besluiten per opleidingsvorm, op een bindende wijze. Dus zoals hierboven gesteld: bijvoorbeeld aangeven dat de opleiding alleen maar in voltijd mag worden gestart en niet in deeltijd of duaal, ook niet later zonder een nieuwe toets door de CDHO. Deze aanpak laat vervolgens ruimte voor het selecteren van aanbieders op basis van de vraag vanuit het werkveld, het instellingsbeleid en de expertise die nodig is om een bepaalde onderwijsvorm te kunnen verzorgen.

Kortom, er zal in de komende tijd meer duidelijkheid moeten komen over wat de CDHO gaat en kan doen met het gestelde in artikel 6.2 lid 3 en hoe dit uitwerkt in andere regelingen.

3 Welke nieuwe opleidingen en Ad's...

De beleidsregel betreft de macro-doelmatigheid van het aanbod aan opleidingen en Ad's, zodanig dat er geen onnodig geld wordt uitgegeven aan het verzorgen van programma's. Dat kan omdat er teveel zijn en/of te kleine groepen per hogeschool. Zo'n situatie is vervolgens ondoelmatig als er teveel (echt) noodzakelijke overhead nodig is vergeleken met het aantal studenten of als door het samenvoegen van groepen met minder 'groepseenheden' kan worden volstaan.

Het kan dus zo zijn dat doelmatiger wordt gewerkt als er wordt 'uitgedund' maar dat is een lastig aan te sturen en vorm te geven proces. Daarom is de beleidsregel gefocust op nieuw aanbod, met daarbij de vraag of dit er wel bij kan, door nieuwe doelgroepen aan te boren en niet door andere opleidingen noodzakelijkerwijs gelijktijdig op te heffen.

Velen veronderstellen dat er nu onderhand wel van alles is, maar ja, de arbeidsmarkt verandert en vraagt om nieuwe soorten opgeleiden. In het verlengde daarvan wordt echter gesteld dat bestaande opleidingen op zich al dienen mee te bewegen met die arbeidsmarkt via het aanpassen van programma's en door het gebruik van actuele minoren, keuzevakken en andere vormen van afstudeertrajecten. Dus wat is dan echt 'nieuw'...?

Over wat 'nieuw' is volgens de beleidsregel willen we het hier toch even hebben, omdat dit punt naar onze mening niet echt uit de verf komt – hoewel alles wel in een bepaalde richting wijst. In de toelichting op de beleidsregel staat aan het begin de volgende tekst:

“Deze beleidsregel heeft betrekking op bekostigd hoger onderwijs. In deze beleidsregel is aangegeven op welke wijze de minister invulling geeft aan zijn wettelijke bevoegdheden ten aanzien van de beoordeling van de doelmatigheid van voornemens van hogescholen en universiteiten tot

- *het verzorgen van een nieuwe opleiding.*
- *het verzorgen van (een deel van) een bestaande opleiding in een andere gemeente (nevenvestiging);*
- *de verplaatsing van (een deel van) een bestaande opleiding naar een andere gemeente (verplaatsing);*
- *de samenvoeging van bestaande opleidingen, niet zijnde Ad' s in het kader van verbreding;*
- *een nieuwe Ad.”*

Laten we er eens vanuit gaan dat alles is beschreven vanuit de invalshoek van de onderwijsinstelling.

De tekst bij bullets 2 en 3 betreft bestaande opleidingen. Dat 'bestaan' is vanuit de instelling gezien zodanig te interpreteren dat de opleiding al door die opleiding ergens wordt aangeboden.

Bij 2 wil men deze opleiding ook in een andere gemeente gaan aanbieden, maar dan kan het een gemeente zijn die of al een eigen vestigingsplaats is of juist een geheel nieuwe plaats betreft. In beide gevallen wordt het een nevenvestiging, voor die opleiding – al suggereert de tekst toch min of meer dat het zou gaan om een gemeente waar de betrokken hogeschool nog geen enkele opleiding verzorgt (want anders zou het gebruik van het voorvoegsel 'neven' niet nodig zijn).

Bij 3 is sprake van een nieuw aanbod in een gemeente onder gelijktijdige opheffing van deze opleiding in een bestaande vestigingsplaats. Ook dan kan die nieuwe gemeente echt nieuw zijn

(er is nog niks van die hogeschool) maar ook een gemeente die al een bestaande vestigingsplaats van de hogeschool is.

Dan keren we terug naar punt 1. Vanuit de hogeschool gezien kan het een nieuwe opleiding zijn d.w.z. dat de opleiding nog niet in het aanbod is opgenomen. Maar deze opleiding kan al wel door andere hogescholen worden verzorgd, dus landelijk gezien is het een bestaande opleiding. Daarnaast zijn er vervolgens opleidingen die echt helemaal nieuw zijn, niet voorkomend bij welke hogeschool dan ook.

Dit maakt het onnodig ingewikkeld, dat is wel helder. Hoewel de beleidsregel toeziet op de doelmatigheid van het aanbod, staat in de toelichting: *'Dergelijke mutaties beïnvloeden het geheel van de voorzieningen op het gebied van het hoger onderwijs dan wel de spreiding van die voorzieningen, zoals bedoeld in de artikelen 6.2, eerste lid en 7.17, derde lid, van de wet, wat ook wel wordt aangeduid met het begrip macrodoelmatigheid'*. Daarmee lijkt te worden bedoeld dat de overheid de landelijke dekking qua voorzieningen aan opleidingen als invalshoek neemt. Dus:

- nieuw = er is nog geen enkele instelling die deze opleiding of Ad verzorgt = landelijk totaal nieuw;
- bestaand = de opleiding dan wel Ad komt bij minimaal een instelling in het Croho onder die naam voor = landelijk ergens bestaand.

We zullen ons ook proberen zoveel hieraan te conformeren bij het bespreken van de beleidsregel.

4 Ad's in samenwerking met het mbo

In de beleidsregel staat nadrukkelijk dat deze ook te maken heeft met 'de bevoegdheid tot het verlenen van goedkeuring met het verzoek van een instellingsbestuur om een deel van een Ad te laten uitvoeren door een bve-instelling, bedoeld in artikel 7.8a, van de wet'. Verder wordt aangegeven dat 'ook rekening (dient) te worden gehouden met artikel 7.8a, vierde lid, van de wet. Dat artikel schrijft voor dat, als een deel van de Ad mag worden uitgevoerd door een bve-instelling, ten minste de helft van het programma, waaronder in ieder geval de afstudeerfase en het afsluitend examen wordt verzorgd door de instelling voor hoger onderwijs. Dit is om het hbo-niveau van de Ad te borgen'.

Opmerkelijk is dat het vervolgens daarbij blijft. Toch heeft deze manier van het aanbieden van een Ad gevolgen voor bijvoorbeeld het bepalen van hetgeen 'elders' van het programma mag worden verzorgd. Zeker bij een duale Ad moet helder zijn wat wel en wat niet is toegestaan op grond van de beleidsregel. Mogelijk dat hierover later nog meer duidelijkheid komt.

5 CDHO-formulieren en deze beleidsregel

Kijkend naar de nieuwe CDHO-formulieren kan worden geconstateerd dat daarmee de beleidsregel wordt aangehouden, hetgeen logisch is. Echter, de intentie van de beleidsregel is op veel aspecten dusdanig 'dwingend' dat mag worden verwacht dat in de aanvraag toch ook wordt ingegaan op zaken die vooral in de toelichting een plek hebben gekregen.

Het lijkt ons daarom handig als er een meer gedetailleerd format wordt ontwikkeld voor een aanvraagdossier, waarin het CDHO-formulier het uitgangspunt vormt. Voor de Ad zullen we daarvoor een aanzet gaan geven in het komende studiejaar.

6 Arbeidsmarktonderzoek vanuit hogescholen

Wat deze beleidsregel - in de loop der jaren van een paar pagina's naar een document waar je 'u' tegen zegt - in ieder geval heel helder maakt is, dat het onderbouwen van de relevantie van een opleiding (en dus ook de Ad) niet meer even een kwestie is van een verhaaltje noteren op de achterkant van een sigarendoos, op de kamer van het CvB. Ook wordt steeds meer een beroep gedaan op hogescholen om dusdanig de ontwikkelingen binnen het werkveld te scannen dat het mogelijk wordt om nieuwe aspecten van beroepen en functies zo snel als mogelijk is te vertalen naar aanpassingen in het bestaande aanbod. Het is nu eenmaal zo dat met het 'verdwijnen' van bepaalde werkzaamheden best de bijbehorende opleidingen kunnen worden afgebouwd, maar – beter nog – ook kunnen worden gebruikt voor die vernieuwingsslag. Echte nieuwe opleidingen die meer dan 40% afwijken van wat er al is, zullen daarmee zeldzaam worden.

De crux van dit alles is dat een hogeschool eigenlijk dient te beschikken over een eigen bureau dat zich bezighoudt met de analyse van regionale en landelijke arbeidsmarktontwikkelingen. Dat betekent het bijhouden van relevante publicaties, maar ook het intern 'aftappen' van ervaringen die met alle praktijkzaken binnen opleidingen te maken hebben (stage, projecten, afstuderen, duale aspecten). Daarnaast kan dit bureau periodiek overleggen met vertegenwoordigers van de beroepenveldcommissies (werkveldadviesraden) om te horen wat er in de diverse sectoren van het werkveld speelt. Mogelijk dat bepaalde hogescholen dit allemaal reeds hebben en doen, maar het lijkt er niet op dat het standaard gebeurt.

Overigens hebben we gemerkt dat in de loop der jaren veel expertise is opgebouwd bij de CDHO. Uiteraard wordt deze effectief ingezet bij het beoordelen van aanvragen, maar het is eigenlijk zonde dat zo'n bestand aan gegevens niet op een of andere manier te 'ontsluiten' is. Natuurlijk, alles is ook in principe uit andere bronnen te halen (ROA, CBS, noem maar op – los van eigen CDHO-onderzoeken). Ook kan men altijd de CDHO benaderen voor verdere uitleg, maar dan moet er altijd nog door dat interne bureau van hierboven veel werk worden verricht.

Wellicht zijn er in de komende tijd toch mogelijkheden te bedenken om iets met dit alles te doen, in ieder geval voor de Ad's. Binnen Leido is er een themagroep arbeidsmarkt en mogelijk is daaraan een intermediaire rol toe te kennen, te raadplegen door opleidingen die op zoek naar een effectieve onderbouwing van de arbeidsmarktrelevantie.

TEKST BELEIDSREGEL – TOELICHTING OVERHEID - COMMENTAAR

We geven hier de tekst van de beleidsregel, per artikel – met daarbij de formele toelichting van de overheid, zoals deze is verstrekt, gevolgd door kanttekeningen van Leido-kant.

Paragraaf 1 - Definiëring en reikwijdte

Artikel 1 - Definities

In deze beleidsregel wordt verstaan onder:

- a. *wet*: Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek;
- b. *Minister*: Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en, voor zover het betreft het onderwijs op het gebied van landbouw en natuurlijke omgeving, Minister van Economische Zaken;
- c. *Croho*: Centraal register opleidingen hoger onderwijs als bedoeld in artikel 6.13 van de wet;
- d. *joint degree*: gezamenlijke opleiding of gezamenlijke afstudeerrichting als bedoeld in artikel 7.3c van de wet;
- e. *CDHO*: Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs;
- f. *NVAO*: Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie;
- g. *DUO*: Dienst Uitvoering Onderwijs van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- h. *instellingsbestuur*: College van Bestuur van een bekostigde instelling voor hoger onderwijs;
- i. *prestatieafpraak*: afspraak met de instelling ter uitvoering van de Strategische Agenda Hoger Onderwijs, Onderzoek en Wetenschap, met als doel de toekenning van een onderwijsopslag in de zin van artikel 4.11 van het Uitvoeringsbesluit WHW 2008;
- j. *zwaartepunt in onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling*: zwaartepunten in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling, zoals die zijn overeengekomen in de prestatieafspraken;
- k. *opleiding*: initiële opleiding van een bekostigde instelling;
- l. *nevenvestiging*: het tevens verzorgen van een opleiding of een gedeelte daarvan in een of meer andere gemeenten of een of meer openbare lichamen BES dan de gemeente(n) van vestiging van de opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid;
- m. *verplaatsing*: het verzorgen van een opleiding of een gedeelte daarvan in een andere gemeente of openbaar lichaam BES dan de gemeente(n) van vestiging van de opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede lid;
- n. *Ad*: Associate-degreeprogramma als bedoeld in artikel 7.8a van de wet;

- o. *Center of Expertise*: onder een Center of Expertise wordt in deze beleidsregel verstaan de Centers of Expertise die zijn toegekend in het kader van de prestatieafspraken en de regeling stimulering Bèta/techniek;
  - p. *bve-instelling*: een instelling als bedoeld in artikel 1.1.1, onderdeel b, van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) dan wel een andere instelling voor beroepsonderwijs als bedoeld in artikel 1.4.1 van die wet;
  - q. *rpho*; rechtspersoon voor hoger onderwijs als bedoeld in artikel 1.12 van de wet.
-
-

Toelichting overheid

Onder j: In de beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012 werd het profiel van de instelling gedefinieerd als zwaartepunten in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling, zoals die zijn overeengekomen in de prestatieafspraken. In de praktijk blijkt het duidelijker te zijn wanneer in de plaats van de term 'profiel van de instelling' gebruik wordt gemaakt van de term zwaartepunten in onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling. Daarbij gaat het om de in de prestatieafspraken overeengekomen zwaartepunten in onderwijs- en onderzoeksaanbod.

Aangezien niet in alle profileringsplannen de term zwaartepunt(en) wordt gebruikt, is hier een opsomming van vergelijkbare terminologie opgenomen: o.a. profielkenmerk, (profiel- of hoofd)-thema's, domeinen, (kern-, zwaartepunt- of onderzoeks)gebieden, profielkeuzes, speerpunten, pijlers, focus(gebieden), researchoriëntaties, 'strategic areas', 'priority areas', 'themes' en 'sub-domains'.

Onder k: Onder deze macrodoelmatigheidsregel vallen niet de opleidingen van rechtspersonen voor het hoger onderwijs en de onbekostigde (= postinitiële) opleidingen van bekostigde instellingen. Opleiding in de tekst moet worden gelezen als een opleiding die meetelt voor de bekostiging.

Kanttekeningen Leido

Onder k:

De regeling draait derhalve om de bekostigde, publiek gefinancierde instellingen. Niet dat de private instellingen geen opleidingen verzorgen, maar ze kunnen gewoon hun eigen gang gaan wat betreft het hebben van vestigingsplaatsen resp. het afdekken van ons land qua onderwijsaanbod. Wel worden de gemeentes van die hogescholen in het Croho opgenomen.

De opleidingen die hier worden bedoeld, zijn de programma's ('samenstel van eenheden met leeruitkomsten') die leiden tot een Bachelor- dan wel Mastergraad. De Doctorate (PhD) wordt in ons land niet gezien als het eindpunt van een opleiding, maar van een onderzoeksproces.

De Associate degree is in formele zin geen opleiding, maar een programma. De relatie met de hbo-opleiding voor de Bachelorgraad is dat een Ad altijd gekoppeld is aan een inhoudelijk verwante hbo-Bacheloropleiding, zodanig dat de bezitter van het betreffende Ad-getuigschrift het recht heeft om direct aansluitend, bij dezelfde hogeschool en voor die verwante hbo-Bacheloropleiding een resterend programma te volgen dat tot die Bachelorgraad leidt. Voor de omvang van de totale leerlijn: Ad + resterend programma zijn door NVAO criteria vastgesteld.

Artikel 2 - Reikwijdte beleidsregel

1. De in deze regeling opgenomen beleidsregels hebben betrekking op de wijze waarop de Minister gebruik maakt van de volgende bevoegdheden:
  - a) de bevoegdheid tot het verlenen van instemming met het voornemen van een instellingsbestuur voor het verzorgen van een nieuwe opleiding, bedoeld in artikel 6.2 eerste lid, van de wet of een nieuwe joint degree, bedoeld in artikel 7.3c van de wet of een nieuwe Ad, bedoeld in artikel 7.8a, derde lid van de wet;
  - b) de bevoegdheid tot het verlenen van goedkeuring met het verzoek van een instellingsbestuur om een deel van een Ad te laten uitvoeren door een bve-instelling, bedoeld in artikel 7.8a, van de wet;

- c) de bevoegdheid tot het verlenen van instemming met het voornemen van een instellingsbestuur een opleiding (dan wel of een gedeelte daarvan) of een Ad (dan wel een gedeelte daarvan) in een of meer andere gemeenten of openbare lichamen BES dan opgenomen in het Croho te vestigen, bedoeld in artikel 7.17, tweede lid, van de wet; en
- d) de bevoegdheid tot het verlenen van instemming met het samenvoegen van twee of meer in het Croho geregistreerde opleidingen, tot een brede opleiding, als bedoeld in artikel 6.2, eerste lid, onderdeel b van de wet.2.De CDHO adviseert de minister inzake de bevoegdheden genoemd in het eerste lid onder a, b en c.

Toelichting overheid

Dit artikel noemt de wijzigingen in het onderwijsaanbod waarop deze beleidsregel ziet. Het gaat om mutaties die betrekking hebben op het geheel van de hoger onderwijsvoorzieningen en de spreiding ervan: het verzorgen van een nieuwe opleiding, de vestiging van (een gedeelte van) een opleiding in een andere gemeente, de verplaatsing van (een gedeelte van) een opleiding naar een andere gemeente en de samenvoeging van bestaande opleidingen. De instelling is vrij bepaalde mutaties door te voeren die (nagenoeg) geen invloed hebben op het geheel van de hoger onderwijsvoorzieningen en de spreiding ervan. Daarvoor is dan ook geen aanvraag doelmatigheidstoets nodig. Het gaat hierbij om mutaties als:

- uitbreiding van een bestaande opleiding met een nieuwe opleidingsvorm (voltijds, deeltijd of duaal);
- het vestigen van (een gedeelte van) een opleiding in een andere gemeente voor zover het activiteiten betreft met een geringe omvang. Wanneer dit het geval is, volgt uit artikel 3, lid 1 van deze beleidsregel.

Indien voorgeschreven, zal in voornoemde gevallen een melding van de wijziging van de gegevens van de opleiding aan DUO ter registratie in het Croho moeten worden gedaan.

Splitsing en overdracht in het hbo valt niet onder deze beleidsregel (artikel 16.17 van de wet).

Kanttekeningen Leido

Algemeen

Het gaat in deze beleidsregel om het verlenen van instemming met een actieve aanvraag vanuit de instelling d.w.z. het betreft een initiatief van een hogeschool om een nieuwe opleiding of Ad aan te vragen en daaraan vestigingsplaatsen te koppelen. Dat kunnen bestaande plaatsen zijn maar ook nieuwe, dus in gemeentes waar de instelling nu niet aanwezig is.

Dat geldt ook in het geval er sprake is van een gedeelte van een opleiding of Ad, dat op zich duidelijk herkenbaar is zoals de propedeuse of een 'afstudeerrichting', en waarbij de instelling ook in de communicatie duidelijk aangeeft dat zo'n gedeelte na goedkeuring door de overheid in een nog niet voor die opleiding of Ad geregistreerde gemeente zal worden aangeboden. Zeker het hebben van een propedeuse in een andere plaats kan interessant zijn voor bepaalde doelgroepen om de overstap naar het hbo soepeler te laten plaatsvinden (een optie overigens die veel gemeentes nastreven waar duidelijk is dat het binnenhalen van een complete hogeschool onmogelijk is).

Lastiger wordt het in de situatie waarbij meer dan een derde van het programma van de opleiding dan wel Ad niet wordt verzorgd binnen de vestigingsplaats(en) van de instelling. Daarbij hoeft het niet te gaan om een scherp omschreven gedeelte, als zodanig herkenbaar voor de buitenwacht – los van stage(s) en afstudeerproject(en) die per definitie 'elders' door studenten bij uiteenlopende arbeidsorganisaties worden gevolgd, verspreid over allerlei gemeentes.

Als uit de (nieuwe) onderwijs- en examenregeling van een opleiding voor iedereen controleerbaar blijkt dat meer dan een derde van het programma niet binnen dan wel vanuit de vestigingsplaats zal worden verzorgd, is de gang naar de CDHO een logische. Lastiger wordt het voor de opleiding als niet helder is of die grens van een derde wordt overschreden... als het niet elk jaar om dezelfde eenheden gaat... als de lesplaatsen elders van jaar tot jaar kunnen verschillen (denk

aan duale werkplekken)... en dat soort dynamiek. Gaat de overheid dan zelf controleren hoe een en ander in elkaar zit en/of wordt dit alles in een accreditatie meegenomen? Anders gezegd: in welke mate wordt op dit punt passief met de beleidsregel omgegaan vanuit de wetgever?

Toch worstelen diverse hogescholen met deze materie, met een duidelijke wens om opleidingen en Ad's meer verspreid over (delen van) het land te kunnen en mogen aanbieden. Ze willen niet graag de wet ontduiken en niet bij een vorm van controle worden geconfronteerd met een situatie die men als hogeschool ook zelf had kunnen herkennen. In dit nummer gaan we daarom op bepaalde plekken daar wat uitgebreider op in.

Voltijd/deeltijd/duaal

In de toelichting wordt aangegeven dat een mutatie waarbij een bestaande opleiding een nieuwe vorm (variant / karakter, begrippen die de wet eveneens gebruikt) in het leven roept, niet bij de CDHO hoeft te worden aangemeld. Dat was tot nu toe ook al het geval, maar in de discussie in de aanloop naar deze beleidsregel is een aantal keren naar voren gekomen dat een dergelijke aanvullende beoordeling wel nodig zou zijn. Daarnaast is het zo dat in het NVAO-kader staat dat bij de Ad (bestaand dan wel nieuw) nadrukkelijk de basiskwaliteit per variant dient te zijn geborgd en aan de bijbehorende criteria dient te worden voldaan d.w.z. dat er per variant een oordeel wordt gegeven.

Een goede reden voor een aanvullend oordeel zou zijn dat op een gegeven moment in een regio meerdere aanbieders van een opleiding of Ad zijn resp. gaan komen. Deze kunnen zich richten op een eigen doelgroep, met een eigen aanpak en vormgeving, waardoor een programma alleen maar interessant is in een van de drie varianten. In die situatie zouden er in een regio zelfs verschillende aanbieders per variant kunnen zijn, volledig doelmatig onderbouwd.

Een automatische uitbreiding via een andere variant van de ene aanbieder kan wellicht gaan interfereren met die bestaande variant van een andere aanbieder. En aangezien de CDHO daarbij niet wordt betrokken, kan er ook geen bezwaar tegen worden aangetekend. Bovendien kan in de tussentijd een private hogeschool zich in die regio hebben gevestigd, met een of meer varianten. Aangezien vanaf nu bij de beoordeling door de CDHO het formeel erkende aanbod in de private sfeer wordt meegenomen bij nieuwe opleidingen en Ad's, kan door dit automatisme een ondoelmatige situatie ontstaan.

Het kan zijn dat de overheid dit als zodanig accepteert – en het ook te ingewikkeld vindt om in een regeling mee te nemen - dus dat de toewijzing in principe per opleiding gebeurt, en niet per variant (en doelgroepen e.d.).

Positie Ad

Aangezien de Ad op zich geen opleiding is, moet in deze regeling steeds een onderscheid worden gemaakt tussen een opleiding en een Ad-programma. Maar in principe geldt alles zo'n beetje wat in de regeling wordt gemeld voor beide leerlijnen, als doelgerichte samenstellingen van onderwijseenheden. Wel even een tweetal specifieke opmerkingen:

1. Het kan zijn dat een hogeschool besluit een Bacheloropleiding te willen verzorgen op een plek die nog geen vestigingsplaats is. Als men voor deze Bacheloropleiding reeds een Ad heeft, zal apart dienen te worden aangegeven of men in die nieuwe gemeente ook de Ad wil gaan aanbieden. Het is dus geen automatisme, alles 'meeverhuizen'.
2. Men kan verzoeken om een bestaande Ad van een bepaalde Bacheloropleiding in een andere gemeente (geen vestigingsplaats) te gaan aanbieden, waarbij aldaar die Bacheloropleiding niet zal worden verzorgd. Nu is het zo dat de Ad-bezitter het recht heeft om een resterend programma te volgen dat leidt tot de Bachelorgraad. En het kan zo zijn dat de (reis)afstand tussen de Ad-gemeente en de Bachelorgemeente volgens redelijke normen toch zo groot is dat niet kan worden gesteld dat het om een reële optie gaat. Hoe daar dan mee om te gaan als CDHO? Geldt dit ook per variant (vt, dt, duaal)? Moet de hogeschool zorgen voor een studeerbaar scenario? We komen hier later nog op terug.

Artikel 3 - 'Gedeelte van een opleiding'

1. Onder een gedeelte van een opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede en derde lid, van de wet wordt ten minste begrepen:
    - a. de propedeutische fase of de eerste 60 studiepunten van een opleiding;
    - b. een afstudeerrichting;
    - c. het gedeelte van de bacheloropleiding dat meer dan een derde van de gehele studielast van de opleiding, inclusief stages en afstudeerprojecten, omvat;
    - d. het gedeelte van de masteropleiding dat meer dan een derde of meer dan 30 studiepunten van de gehele studielast van de opleiding, inclusief stages en afstudeerprojecten, omvat;
    - e. het gedeelte van de Ad dat meer dan een derde van de gehele studielast, inclusief stages en afstudeerprojecten, omvat.
-

Toelichting overheid

Lid 1:

Van een tweede vestigingsplaats is geen sprake bij activiteiten met een geringe omvang. Hierbij kan worden gedacht aan stages en afstudeeropdrachten, het volgen van één of enkele vakken bij een andere instelling of aan praktijkoefeningen. Voor die activiteiten hoeft geen aanvraag te worden ingediend evenmin vindt registratie van de gemeente(n) in het Croho plaats.

Onder a: indien het voornemen bestaat om de propedeutische fase of de eerste 60 studiepunten van een opleiding in haar geheel in een andere gemeente te verzorgen, dient daartoe een aanvraag te worden ingediend.

Indien wordt beoogd een deel van de propedeutische fase in een andere gemeente te verzorgen, hoeft daarvoor geen instemming te worden gevraagd, tenzij meer dan een derde van de opleiding, inclusief stages en afstudeerprojecten, in een andere gemeente zal worden verzorgd.

Onder c tot en met e: uitgangspunt is dat een derde van de opleiding, inclusief stages en afstudeertrajecten zonder instemming van de minister buiten de vestigingsplaats mag worden verzorgd. In dit verband wordt verwezen naar hetgeen in de algemene toelichting is vermeld onder 'Open en online onderwijs in relatie tot macrodoelmatigheid'. Daar is uiteengezet wanneer afstandsonderwijs wordt beschouwd als onderwijs dat wordt verzorgd vanuit de vestigingsplaats van de opleiding. Hieronder zijn ook begrepen onderdelen van het curriculum die (mede) worden vormgegeven door andere instellingen.

Dit percentage is van toepassing op hbo-bacheloropleidingen, wo-bacheloropleidingen en Associate-degreeprogramma's, hetgeen resulteert in respectievelijk 80, 60 en 40 studiepunten. In geval van een versneld traject voor VWO-ers binnen een hbo-bacheloropleiding resulteert dit in 60 studiepunten. Hiermee heeft de instelling, gelet op de totale studielast, voldoende ruimte voor de vormgeving van de opleiding, zonder dat de verwachting bestaat dat dit tot onwenselijke effecten voor de macrodoelmatigheid zal leiden.

Voor een eenjarige hbo-masteropleiding en een eenjarige wo-masteropleiding geldt een minimumgrens van 30 studiepunten. Een derde zou voor deze opleidingen namelijk betekenen dat voor het verzorgen van 20 studiepunten buiten de vestigingsplaats al een macrodoelmatigheidstoets zou moeten worden aangevraagd. Dat is, gelet op de omvang van de afstudeeropdrachten en stages, onwenselijk.

Hier dient ook rekening te worden gehouden met artikel 7.8a, vierde lid, van de wet. Dat artikel schrijft voor dat, als een deel van de Ad mag worden uitgevoerd door een bve-instelling, ten minste de helft van het programma, waaronder in ieder geval de afstudeerfase en het afsluitend examen wordt verzorgd door de instelling voor hoger onderwijs. Dit is om het hbo-niveau van de Ad te borgen.

Kanttekeningen Leido

Bij 1a

In het hbo heeft elke (variant van een) opleiding een propedeutische fase (propedeuse - P); bij het wo is dat niet verplicht.

Overigens mag men als hogeschool een P instellen die minder dan 60 punten omvat nl. als men aan de propedeuse geen examen verbindt. Als de gedachte is dat een student ook in de eerste 30 of 40 (of een ander aantal) punten een goede keuze kan maken, is dit te rechtvaardigen. In dat geval wordt dus gevraagd de eerste 30 of 40 punten ook ergens anders te mogen verzorgen.

Nog even, wellicht ten overvloede: De opleiding heeft een propedeutische fase, en daarmee alle leerlijnen – ook de leerlijn Ad plus resterend programma, dus eveneens de Ad. Dat is ook van toepassing op het hebben van een P-examen, iets dat geldt voor zowel de Bachelor als de Ad (in elke variant).

Bij 1b

Interessant is het om te merken dat in de definities van de wet het begrip 'afstudeerrichting' niet is opgenomen. Toch wordt het gebruikt in de wet zelf alsmede in allerlei regelingen zoals deze beleidsregel. Kijkend naar omschrijvingen in reglementen van hogescholen (en universiteiten) valt te constateren dat iedere instelling een eigen interpretatie gebruikt – dus kennelijk zitten juristen ook met deze 'omissie' in hun maag.

In de WHW komt een artikel voor met betrekking tot het geven van een bindend studieadvies nl. artikel 7.9 van de WHW, met daarin de volgende passage: *'Indien een bacheloropleiding na de propedeutische fase meer dan een afstudeerrichting omvat, kan het instellingsbestuur ten aanzien van opleidingen die daartoe door het instellingsbestuur zijn aangewezen, beslissen dat een voor die opleiding ingeschreven student slechts toegang heeft tot een of meer daarbij aan te geven afstudeerrichtingen'*.

Dat doet vermoeden dat het de post-propedeutische fase van een opleiding betreft, omdat het gaat om het verbieden van de toegang tot een of meer afstudeerrichtingen (als er dus meerdere zijn) op basis van de resultaten van de propedeuse. Maar het kan ook best gaan om een verbod dat al aan het eind van de propedeuse wordt gegeven ten aanzien van bepaalde programma's die ten grondslag liggen aan die afstudeerrichtingen en pas kunnen worden gekozen na bijvoorbeeld het tweede jaar...

Vroeger (een flink aantal jaren geleden...) was het nog zo dat afstudeerrichtingen landelijk voor een opleiding waren bepaald en ook in het onderwijsregister stonden beschreven, met een eigen landelijke visitatie. Zo was Bank- en Verzekeringswezen een landelijk vastgestelde richting voordat het Financial Service Management werd. Maar een dergelijke gedetailleerdheid paste op een gegeven moment niet meer in de aanpak van het hoger onderwijs.

Conclusie zal dus moeten zijn: een afstudeerrichting is hetgeen door een instelling zelf als zodanig is benoemd, in de OER en in de communicatie naar studenten. Of ligt het totaal anders? Kunnen we niet beter besluiten dit begrip uit de wet en deze beleidsregel te halen en de CDHO te laten leunen op de regeling voor 'een derde buiten de vestigingsplaats'? Een afstudeergeheel is toch al vaak, samen met stage en afstuderen (en een minor?) bij een bacheloropleiding al meer dan 80 punten, en als de hogeschool er 'elders' mee wil scoren, dan is daar het aangrijpingspunt.

Bij c, d en e

Het is even een kwestie van goed lezen, mede in verband met andere artikelen, maar het gaat hier om de eerste komma bij c, d en e. De stages en afstudeerprojecten slaan terug op het gedeelte dat meer dan een derde van de gehele studielast omvat. Deze aparte vermelding houdt in dat stages en afstudeeropdrachten vallen onder de onderwijseenheden die niet worden geacht op de vestigingsplaats te worden verzorgd.

Algemeen

In de beleidsregel gaat het vooral om de aanvraag van nieuwe opleidingen resp. Ad's. Daarbij gaat de wetgever eerst uit van het gebruik daarvoor van bestaande vestigingsplaatsen van een hogeschool, maar uiteraard kan direct of in een later stadium ook een verzoek worden gedaan om nieuwe vestigingsplaatsen (zijnde gemeentes) te gebruiken.

Daarnaast – en dat ligt veel lastiger, is het idee, door allerlei criteria die dan opduiken – kan er een verzoek worden gedaan een gedeelte van een bestaande opleiding of Ad om bepaalde redenen elders te gaan aanbieden. Dat betekent – zie het aanvraagformulier - dat de hogeschool in

de aanvraag moet aangeven om welke gemeente(s) het daarbij gaat. Maar er zijn genoeg voorbeelden te geven van situaties waarbij de hogeschool graag ziet dat de onderwijsplek gekoppeld is aan groepen studenten. Deze kunnen het ene jaar in de plaatsen A, B en C onderwijs willen genieten, en het volgende jaar in D, E en F, zeker bij deeltijdse en duale opleidingen waarbij men graag dicht bij de studenten en werkgevers zit. Maar men dient zich te houden aan de eisen die de regeling stelt en zal dus vaste, andere gemeentes moeten aanwijzen.

Voor stages en afstudeerprojecten is er wel iets bijzonders aan de hand omdat een student in principe overal in de wereld daarmee aan de slag kan gaan. Daarom, zoals in het kader hiervoor vermeld, is niet op voorhand aan te geven in welke gemeente(s) de studiepunten worden verdiend, met als gevolg die aparte vermelding.

Kortom, hierbij gaat het niet als zodanig om een situatie waarin er – na het overschrijden van de grens van een derde – door de hogeschool een of meer nieuwe vestigingsplaatsen kunnen dan wel moeten worden aangevraagd, maar dat de focus is gericht op het voorkomen dat een opleiding zich als een olievlek over ons land uitspreidt en er overal ‘mini-vestigingsplaatsen’ gaan ontstaan.

Specifiek: praktijkgerichte onderdelen

We willen toch graag wat uitgebreider stilstaan bij dit aspect: het per definitie ervan uitgaan dat bepaalde onderwijsseenheden resp. een zekere hoeveelheid studielast (studiepunten) meetellen voor het vaststellen van de een derde van de opleiding of Ad.

Dat de begrippen ‘stage’ en ‘afstudeerproject’ hier worden gebruikt – zonder een begripsomschrijving in de WHW – wekt de suggestie (en eigenlijk meer dan dat, vanwege de toevoeging die in de toelichting wordt verstrekt: ‘praktijk oefeningen’) dat de overheid van mening is dat het in het algemeen gaat om hetgeen door de opleiding binnen de onderwijs- en examenregeling wordt gekoppeld aan het verwerven van competenties in de praktijkomgeving. Dus het betreft hetgeen niet binnen de muren van de instelling in praktische zin wordt gedaan maar ergens anders - en dat kan overal in Nederland en zelfs daarbuiten het geval zijn.

Deze lijn doortrekkende houdt dit in dat alle onderwijseenheden resp. studiepunten (studielast) die in de OER van een opleiding worden beschreven als gekoppeld aan een praktijkomgeving, een plek binnen een arbeidsorganisatie die relevant is voor de betreffende opleiding, per definitie bij het bepalen die een derde van de opleiding of Ad moeten worden meegerekend.

Een derde van een hbo-bachelor-opleiding is 80 studiepunten. Bij een stage en een afstudeerproject van elk 30 punten blijven er nog maar 20 over alvorens de hogeschool zich dient te melden bij de CDHO. Die 20 punten kunnen worden ingezet voor lessen, werkgroepen en dergelijke op een andere plaats, bij een mbo-instelling, bij een bedrijf of een andere locatie in een regio waar studenten zich verzamelen en een docent naartoe gaat. Dat alles is overzichtelijk in een OER vast leggen: opleidingseenheden en daaraan gekoppelde studiepunten.

Maar er zijn steeds meer voltijdse en deeltijdse opleidingen (dual volgt later in deze nieuwsbrief...) die in het programma opnemen dat de student op een bepaalde werkplek binnen een relevante omgeving wordt geacht bezig te zijn gedurende een omschreven periode, met een verplichtend karakter voor de studie. Dat houdt in dat via de wijze van toekenning van het aantal studiepunten dan wel de beschrijving van de onderwijseenheid (als er geen onderverdeling is gemaakt in die eenheid naar de tijd die op school resp. de werkplek moet worden doorgebracht) is vast te stellen wat daarvan mede valt onder ‘praktijk’.

Deze studiepunten dienen op strikte basis van dit uitgangspunt bij het aantal dat buiten de vestigingsplaats wordt aangeboden te worden opgeteld – met als gevolg dat je al snel boven de 80 punten bij een Bachelor komt, dus boven de een derde van de opleiding. Dat betekent een aantal dingen die wellicht onder de loep moeten worden genomen:

- Er dient nader te worden gezien hoe kan worden vastgesteld hoe bij voltijdse en deeltijdse opleidingen gebruik wordt gemaakt van de praktijkomgeving en in hoeverre de studielast kan worden toegerekend (als de hogeschool dit niet zelf in de OER doet) aan hetgeen buiten de vestigingsplaats wordt gedaan.

- Er zijn diverse deeltijdse opleidingen die in hun communicatie aangeven dat er kan worden volstaan met minder studielast per week aangezien de student gebruik maakt van de werkomgeving en de mogelijkheden om aldaar 'te leren' - los van het feit dat dit niet mag worden vereist bij de toelating. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat er voldoende geschikte werkomgevingen binnen het bedrijf zijn om gedurende de volledige studie te kunnen gebruiken voor alle opeenvolgende studie jaren, volledig de beschikking hebbende over een competente werkbegeleider. Het zou wel eens zo kunnen zijn dat veel van de formele studielast wordt gerealiseerd binnen een praktijkomgeving, dus niet per definitie in de vestigingsplaats.
- Tevens zijn er voltijdse en deeltijdse opleidingen die sterk tot zeer sterk leunen op de eis dat in het werkveld competenties moeten worden opgedaan, waarbij de studenten veel van de tijd binnen een arbeidsorganisatie doorbrengen. In dat geval wordt er al snel meer dan een derde buiten een formele vestigingsplaats gedaan.
- In artikel 7.27 van de WHW staat – ter waarschuwing aan de a.s. student – dat in de OER van een opleiding voor bepaalde (niet per se allemaal...) onderwijseenheden kan worden opgenomen dat de student een relevante werkkring dient hebben als zo'n eenheid tijdens de studie aan de orde is. Het is dan nadrukkelijk niet aan de school om te zorgen voor die werkkring (baan, vrijwilligerswerk, stageplek) maar aan de student. Lukt het niet om die werkkring te verwerven, dan is de studievertraging of het moeten stoppen met de studie verwijtbaar aan de student zelf.

De moraal van dit alles is dat er op dit punt goed moet worden nagedacht door hogescholen die voltijdse en deeltijdse opleidingen aanbieden waarbij een sterk beroep op de praktijkcomponent wordt gedaan via 'praktijk oefeningen'. Kunnen deze niet beter worden omgezet in duale opleidingen? Zeker als er sprake is van een verplichtend karakter en studenten daarvoor allerlei verregaande afspraken dienen te maken met de werkgever, is dit zeker aan te raden door alles vast te leggen in een tripartite contract zoals bij een duale opleiding gebruikelijk is. Daarbij komt ook dat in het geval van een 'individuele benadering' er meer ruimte is voor de 'elders te besteden studielast' en de norm van een derde veel minder (be)dreigend is.

Vervolg artikel 3:

2. Indien het beroepsuitoefeningsdeel van een duaal ingerichte opleiding of een duaal ingericht Ad door een student op individuele basis in een andere gemeente wordt doorlopen, heeft de in het eerste lid, onderdelen c en d, respectievelijk onderdeel e, genoemde norm geen betrekking op het beroepsuitoefeningsdeel.

Toelichting overheid

De onderverdeling van een duaal ingerichte opleiding in een onderwijsdeel en een beroepsuitoefeningsdeel blijkt uit de onderwijs- en examenregeling, zoals aangegeven in artikel 7.7, derde en vierde lid, van de wet.

Met de toevoeging 'op individuele basis' wordt bedoeld dat de student dit beroepsuitoefeningsdeel niet doorloopt in het kader van een door de instelling in een andere gemeente gearrangeerd opleidingstraject, dat de hele opleiding omvat. Indien een instelling afspraken met een bedrijf of instantie maakt over de plaatsing van een aantal duale studenten bij dat bedrijf of die instantie om daar hun beroepsuitoefeningsdeel te doorlopen – en dit is geen onderdeel van een gearrangeerd opleidingstraject – kan dat eveneens aangemerkt worden als een individueel beroepsuitoefeningsdeel.

Kanttekeningen Leido

Over dit aspect van een duale opleiding is al veel vaker van gedachten gewisseld in de Leidogeledingen, waarbij er helaas nog steeds misverstanden blijven bestaan. Daarom hier nogmaals een poging het aantal onduidelijkheden te verminderen, met gebruikmaking van de tekst in de regeling en van de toelichting.

Eerst even de tekst van de regeling. Daarin wordt gesproken over 'een andere gemeente'. Taalkundig gezien interpreteren we 'een andere' als zodanig dat er best tijdens de opleiding in meerdere gemeentes naast de vestigingsplaats het beroepsuitoefeningsdeel kan worden gerealiseerd. Een student kan meerdere werkgevers hebben tijdens de studie, in verschillende gemeentes. Verder wordt er niet meer gesproken over 'individueel' versus 'collectief': Als de basis van de aanpak niet individueel is, kan de uitzondering in de beleidsregel niet worden gehanteerd.

Vervolgens de toelichting, met een aantal opmerkingen daarbij:

- Op 'individuele basis' wordt hier uitgelegd als dat er geen sprake mag zijn van een arrangement, dus een vastgelegd geheel met afspraken ten aanzien van de vormgeving van de opleiding waarbij de werkgever(s) een duidelijke inspraak heeft (hebben) – leidend tot de situatie waarin studenten dan wel een of meerdere groepen studenten 'herkenbaar' in een of meer andere gemeentes met de beroepsuitoefening bezig zijn.
- Er wordt door de overheid nog steeds uitgegaan van de volgende situaties waaruit aan het eind van de vorige eeuw de duale opleiding is voortgekomen:
  - Er zijn opleidingen die meer dan een stage e.d. nodig hebben, gelet op het karakter van het beroep en de mogelijkheden die het werkveld biedt om zaken binnen een bedrijfsomgeving te doen in plaats van in een theoretische omgeving binnen een schoolgebouw;
  - Het is mogelijk een opleiding zowel in een voltijdse als in een meer gedualiseerde vorm aan te bieden. Daarmee kunnen verschillende groepen studenten worden bediend, ook degenen die niet de hele tijd in de studiebanken willen zitten.
  - Er zijn instromende groepen (mbo-)studenten die al praktijkervaring of een goede, relevante werkplek hebben, en deze kunnen in een duale vorm optimaler doorstuderen.

Deze uitgangspositie zit 'm nadrukkelijk in het gebruik in de toelichting van de zinsnede 'Indien een instelling afspraken met een bedrijf of instantie maakt over de plaatsing van een aantal duale studenten...'. Dit wijst op een aanpak waarbij studenten zich op individuele basis inschrijven voor de duale opleiding en de hogeschool elke student vervolgens via een sollicitatie- en selectieprocedure als formele werknemer onderbrengt bij een werkgever. Daarover zijn reeds van tevoren afspraken gemaakt, zonder op voorhand te weten welke studenten mogelijk daarvoor in aanmerking kunnen gaan komen.

- Als er dus sprake is van een gearrangeerd geheel, is de ruimte voor het verzorgen van onderwijseenheden buiten de vestigingsplaats maximaal een derde van de gehele opleiding of Ad, dus maximaal 80 resp. 40 punten. Die punten mogen worden besteed aan vakken (dus binnen het onderwijsdeel van het duale programma) en/of de praktijkuitoefening d.w.z. het beroepsuitoefeningsdeel.

Conform het eerder gestelde over het uitgangspunt betreffende praktijkzaken wordt de praktijkuitoefening verondersteld te worden gedaan buiten de vestigingsplaats. Anders gezegd, maximaal 80 resp. 40 punten van een duale Bacheloropleiding resp. Ad mogen bij een gearrangeerd programma onder het beroepsuitoefeningsdeel vallen (en dan is er tevens geen ruimte meer voor vakken e.d. om elders te worden gegeven). Daarmee moet twee derde van het totale programma op de vestigingsplaats worden gevolgd door duale studenten.

- Bij een duale opleiding waarbij sprake is van een individuele plaatsing van de studenten bij werkgevers is de situatie duidelijk anders, met veel meer ruimte voor het invullen van het programma met praktijkuitoefeningszaken en vakken (theorie...) elders buiten de vestigingsplaats. Even een voorbeeld met een duale Ad:
  - De Ad is 120 punten.
  - Er is gekozen voor een aantal van X punten voor het beroepsuitoefeningsdeel.
  - Daarmee omvat het onderwijsdeel 120-X punten.
  - Omdat die X punten buiten de berekening mogen worden gehouden, kan een hogeschool het aantal van $X + (120-X)/3 = 2/3 \cdot X + 40$ punten buiten een vestigingsplaats aanbieden.
  - Neem bijv. $X = 60$, dan zijn elders 80 van de 120 punten aan te bieden – dus een behoorlijke vrijheid in het programmeren van onderwijseenheden van de Ad.

Overigens bestaat er wettelijk geen bovengrens aan het aantal studiepunten dat bij een duale opleiding kan worden gebruikt voor het beroepsuitoefeningsdeel. En in combinatie met een individuele aanpak is er veel flexibiliteit in het gebruik van werkgevers buiten de vesti-

gingsplaats. Zoals bij deeltijdse opleidingen is aangegeven, is die vrijheid om praktijkzaken op te nemen simpelweg in alle situaties begrensd door die een derde, nog los van het feit dat men ook wel eens vakken, projecten, practica e.d. op een andere locatie zou willen geven – die ook meetellen voor deze een derde. Nog een reden om bij een zeer praktijkgerichte deeltijdopleiding met inzet van het werkveld eens na te gaan denken over het omzetten ervan in een duale opleiding...

Vervolg artikel 3:

3. Voor opleidingen die op basis van de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen worden gesubsidieerd wordt onder een gedeelte van een opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede en derde lid, van de wet begrepen een opleiding waarbij meer dan 50% van het curriculum in de praktijk wordt gevolgd. Voor opleidingen die op basis van de Regeling praktijkleren en Groene plus worden gesubsidieerd wordt onder een gedeelte van een opleiding als bedoeld in artikel 7.17, tweede en derde lid van de wet begrepen een opleiding waarbij meer dan 50% van het curriculum in de praktijk wordt gevolgd.

Toelichting overheid

Met het oog op onder meer de kwaliteit van het onderwijs en de aantrekkelijkheid voor studenten is het opleiden in de school structureel verankerd in de Regeling tegemoetkoming kosten opleidingsscholen. Op grond van deze regeling kan de minister per schooljaar subsidie verstrekken voor een tegemoetkoming in de kosten van een beperkt aantal opleidingsscholen.

Deze tegemoetkoming is bedoeld voor de begeleidingskosten van de studenten die hun opleiding voor een groot gedeelte op de werkplek volgen. Voor deze opleidingen geldt dat, wanneer een groter deel dan 50% van het curriculum in de praktijk wordt gevolgd, zij een nieuwe vestigingsplaats conform de beleidsregel dienen aan te vragen.

De Regeling praktijkleren en Groene plus kent ook een dergelijke subsidiemogelijkheid. Indien meer dan 50% van het curriculum in de praktijk wordt gevolgd, moet de instelling een aanvraag om instemming indienen.

Kanttekeningen Leido

Sinds 1-1-2014 is er op jaarbasis voor het hbo € 8 miljoen beschikbaar. Enige relativering is derhalve op zijn plaats, wetende dat het totale budget van de Regeling Praktijkleren € 200 miljoen is.

Paragraaf 2 - Aanvraagprocedure nieuwe opleiding, joint degree of Ad
---

Artikel 4 - Aanvragen

1. Een aanvraag van het instellingsbestuur voor instemming van de minister als genoemd in artikel 2, eerste lid, onder a, b en c wordt gezonden aan CDHO.
2. De aanvraag wordt gelijktijdig elektronisch en per post ingediend. Per post wordt de aanvraag gezonden aan: Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs, Postbus 85498, 2508 CD Den Haag. Elektronische indiening vindt plaats via info@cdho.nl.
3. Een aanvraag als bedoeld in artikel 2, eerste lid, onder d, wordt schriftelijk ingediend bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Postbus 16375, 2500 BJ Den Haag of, voor zover het betreft het onderwijs op het gebied van landbouw en natuurlijke omgeving, bij het Ministerie van Economische Zaken, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.
4. Voor de datum van indiening van de aanvraag geldt de datum van ontvangst van de aanvraag per post.
5. Indien de aanvraag een joint degree betreft, wordt deze ingediend door het instellingsbestuur dat, of de instellingsbesturen gezamenlijk die, in Nederland zijn gezeteld.
6. Indien meerdere aanvragen ter zake van vergelijkbare opleidingen gelijktijdig ter beoordeling voorliggen of een pakket van aanvragen is ingediend, worden de aanvragen in onderling verband beoordeeld.

7. Indien het voornemen ook inhoudt dat de nieuwe opleiding of een gedeelte daarvan tevens in een of meer andere gemeenten wordt gevestigd, is paragraaf 4 eveneens van toepassing.
8. De CDHO plaatst direct na ontvangst van een aanvraag voor instemming een door het instellings-bestuur geleverde samenvatting daarvan op haar website en stelt daarbij op grond van het bepaalde in artikel 7.17, vierde lid, van de wet de daarvoor in aanmerking komende instellingen in de gelegenheid binnen een daarbij te stellen termijn een zienswijze op de aanvraag in te dienen.

Toelichting overheid

Lid 1:

Een aanvraag dient door het instellingsbestuur te worden gericht aan de minister op wiens beleidsterrein de opleiding blijkens de indeling in het Croho betrekking heeft, dus de minister van OCW of de minister van EZ, ongeacht het bestaande onderwijsaanbod van de instelling.

Lid 5:

Indien er maar één Nederlandse instelling deelneemt aan een joint degree-opleiding, is deze de enige aanvrager. De aanvraag wordt dan beoordeeld ware het een 'reguliere' opleiding.

Het is ook mogelijk dat twee of meer instellingen op een andere manier willen samenwerken, bijvoorbeeld op grond van artikel 8.1 van de wet. In dat geval zullen beide instellingen elk instemming moeten vragen.

Lid 6:

Het kan voorkomen dat gelijktijdig aanvragen voorliggen die zien op vergelijkbare opleidingen. Deze worden in onderlinge samenhang beoordeeld, waarbij rekening wordt gehouden met de mate waarin wordt voldaan aan de beleidsregel.

In het kader van de profilering van het onderwijsaanbod van instellingen, kan het voorkomen dat een instelling een pakket met wijzigingsvoorstellen ten aanzien van bestaande opleidingen (en/of afstudeerrichtingen) en nieuwe opleidingen wil laten beoordelen. Bij een dergelijke aanpak wordt een doelmatigheidsoordeel geveld over het totaalpakket dat de instelling voorstelt. Dat betekent een beoordeling in samenhang, waarbij de verschillende criteria voor nieuwe opleidingen, nieuwe vestigingsplaatsen, verplaatsing en samenvoeging indien van toepassing gecombineerd kunnen worden in een gewogen oordeel over het totaalpakket met voorstellen van de instelling.

In het kader van sectorbrede herordening op basis van een door de rijksoverheid onderschreven sectorplan, sectorale verkenning of sectorale afspraak, kan het voorkomen dat instellingen in gezamenlijkheid voorstellen doen voor nieuwe opleidingen, nieuwe vestigingsplaatsen, verplaatsingen, uitruil van opleidingen of samenvoeging van bestaande opleidingen. Een dergelijk collectief voorstel wordt in samenhang beoordeeld op doelmatigheid aan de hand van de criteria van de beleidsregel.

Voorstellen op grond van door de rijksoverheid onderschreven sectorplannen, sectorale verkenningen of sectorale afspraken hoeven niet altijd collectief te worden ingediend. Indien instellingen aanvragen indienen voor nieuwe opleidingen, samenvoeging, verplaatsing of nieuwe vestigingsplaatsen op basis van afspraken gemaakt in een door de rijksoverheid onderschreven sectorplan, sectorale verkenning of sectorale afspraak, kunnen zij in hun aanvraag daarnaar verwijzen.

Lid 7:

Indien een instelling een aanvraag doet voor een nieuwe opleiding en tevens van deze opleiding een vestiging in een of meer andere gemeenten wil starten, dient de instelling in de aanvraag aan te geven wat de hoofd- en wat de nevenvestiging van deze opleiding zal zijn.

Kanttekeningen Leido

Lid 4

De CDHO stuurt een bevestiging, per post. De gehele aanvraagprocedure is nog niet gedigitaliseerd – zoals bijv. het geval is bij Europese projecten binnen Erasmus+. Kwestie van tijd?

Lid 5

Een vraag in dit verband zou kunnen zijn of een aanvraag voor een nieuwe opleiding of Ad door twee of meer hogescholen kan samenvallen met het verzoek om er een joint degree van te mogen maken. Dit lijkt niet in strijd te zijn met hetgeen in de beleidsregel staat, net zoals er een aanvraag voor een nieuwe Bacheloropleiding kan worden ingediend, inclusief een of meer Ad's daarbinnen.

Lid 6

Het gaat hierbij om de situatie waarbij er gelijktijdig verzoeken worden ingediend voor vergelijkbare opleidingen en Ad's. Dat kan een bewuste actie zijn, nadrukkelijk gecoördineerd bijvoorbeeld als twee of meer hogescholen hebben afgesproken een nieuwe opleiding of Ad te gaan opzetten. Ze dienen hun voorstellen gelijktijdig in en vermelden hun afspraken uiteraard bij de aanvraag.

Maar het kan best zijn dat er geen afstemming over de indiening heeft plaatsgevonden. Dan levert de tekst van dit lid in ieder geval drie vragen op::

- Wat is gelijktijdigheid in deze context? Is het zo dat in het geval er door de CDHO een aanvraag wordt behandeld en er in die periode een vergelijkbare aanvraag binnenkomt, deze situatie leidt tot meenemen van beide aanvragen in een vergelijkende analyse? Het kan best zo zijn dat op het moment dat de eerste aanvraag door de CDHO wordt gepubliceerd (zie lid 8), een andere hogeschool in een snelle actie ook een vergelijkbare aanvraag indient... We hebben begrepen dat de CDHO simpelweg werkt per aanvraag en dus elke procedure individueel afhandelt. Maar... uiteraard alle signalen die daarbij worden afgegeven, meeneemt en uitermate serieus in de afwegingen een rol laat spelen.
- Wat zijn vergelijkbare opleidingen en Ad's in deze context? We nemen aan dat gelijke opleidingen en Ad's d.w.z. met eenzelfde naam en (in ieder geval) gelijke stamprogramma's hieronder vallen. En dat als de namen overeenkomen maar de programma's sterk uiteenlopen, zal worden gezien wat er aan de hand is – zodat bijvoorbeeld de namen kunnen worden aangepast. Maar als twee hogescholen los van elkaar aanvragen indienen onder verschillende namen, is het dan zo dat de CDHO als gevolg van deze regel alle mogelijk in aanmerking komende programma's vergelijkt op overeenkomsten, dus op inhoudelijke vergelijkbaarheid?
- Vergelijkt de CDHO de programma's als een hogeschool binnen een bepaalde hbo-sector meerdere aanvragen indient, vanuit de gedachte dat het gaat om sterk overlappende opleidingen die men onder verschillende namen in de markt wil zetten? Doet men – zoals de NVAO dat ook aangeeft – dit ook als er meerdere Ad's worden aangevraagd binnen dezelfde hbo-bacheloropleiding, onder afwijkende namen?

Kortom, het is van belang dat er een totaal beeld kan worden geschetst van de situatie die ontstaat dan wel zou kunnen ontstaan als er meerdere inhoudelijk verwante opleidingen of Ad's worden aangevraagd.

Denk maar aan een scenario waarbij twee hogescholen in een deel van ons land voor een bepaalde nieuwe opleiding in hun dossier aangeven dat ze een substantiële instroom verwachten – waarna vervolgens blijkt dat ze het over dezelfde doelgroep en aantallen studenten hebben. Dat kan vervolgens de CDHO een dilemma gaan opleveren, want welke van de twee krijgt het groene licht en de ander niet – als er toch echt geen ruimte is om beide aanvragen te honoreren? Opmerking: Het punt van de vergelijkbaarheid komt terug bij artikel 5 lid 2d, in het geval een hogeschool een opleiding of Ad (of een deel daarvan) in een andere gemeente, niet zijnde een vestigingsplaats, wil gaan verzorgen.

Lid 8

Net als een gemeente doet als er vergunningen worden aangevraagd, zal de CDHO elke keer dat er een aanvraag wordt gedaan, een samenvatting ervan op haar website zetten (en hogescholen kunnen een abonnement op alerts nemen). Iedere instelling die formeel erkende (bekostigde en private) opleidingen aanbiedt en van mening is dat een nieuwe opleiding of Ad schadelijk kan zijn voor de eigen bedrijfsvoering, kan zich vervolgens melden en een zienswijze geven ('bezwaar aantekenen'...). Dat wil dus zeggen dat de aanvragende hogeschool niet verplicht is van tevoren met andere instellingen te overleggen en daarvan verslag te doen in het dossier.

Overigens is er wel een specifieke situatie waarbij dat wel wordt geacht te worden gedaan nl. in het geval van een Ad die een hogeschool in een andere regio wil gaan aanbieden, wetende dat de hogescholen aldaar deze Ad niet zullen gaan ontwikkelen. Daarover staat het volgende in de toelichting:

Het streven is erop gericht, dat er een voldoende gespreid Ad-aanbod kan ontstaan dat zo goed mogelijk aansluit bij de maatschappelijke behoefte aan dit specifieke scholingsniveau. Hogescholen die een specifiek aanbod willen realiseren waaraan in een bepaalde regio een aantoonbare arbeidsmarktbehoefte bestaat, mogen dit doen middels een aanvraag voor een nieuw Ad-programma of een nevenvestiging van een bestaand Ad-programma, ook in regio's die buiten hun natuurlijke verzorgingsgebied vallen, indien andere hogescholen die om welke redenen dan ook (bijvoorbeeld het ontbreken van expertise of het profiel van de instelling) een dergelijk Ad-aanbod niet realiseren.

Dit moeten de hogescholen vooraf wel onderling hebben afgestemd en besproken.

In dit geval heeft er dus wel afstemming plaatsgevonden en is er gesproken over de situatie die gaat ontstaan – waarbij er dus formeel gezien nog steeds geen instemming nodig is. Uiteraard wordt in het aanvraagdossier hiervan verslag gedaan, met de zienswijze van de hogescholen.

Overigens is het interessant om te zien op welke gronden een Ad in een andere regio kan worden toegestaan: de Ad is geen speerpunt van de hogeschool (geen onderdeel van het instellingsbeleid en het hogeschoolprofiel, dus ook te controleren in de daarvoor opgestelde stukken) dan wel het ontbreken van de benodigde expertise, ook als kennelijk wel de bijbehorende Bachelor wordt verzorgd. Dat doet denken aan een scenario waarbij de hogeschool in de betreffende regio alleen maar een voltijdse bacheloropleiding aanbiedt en er een nadrukkelijke arbeidsmarktrelevantie is voor een duale (of deeltijdse) Ad. In principe moeten docenten in alle varianten inzetbaar zijn, maar het klopt dat een duale inrichting om een specifieke aanpak vraagt van betrokkenen. In ieder geval, deze situatie zal nog wel wat jurisprudentie gaan opleveren via de bij de CHDO in te dienen aanvragen, is ons vermoeden.

Lid 8 en het indienen van de zienswijze leveren eigenlijk nog wel wat vragen op – waarbij we dan maar meteen zelf antwoord geven in de wetenschap (die inmiddels is opgedaan) dat de CDHO simpelweg elke aanvraag op zich de procedure laat doorlopen:

- Is het mogelijk dat de beoordeling door de CDHO van de aanvraag pas start als de termijn om andere zienswijzen in te leveren, is afgelopen? Nee dus – want de CDHO gaat ook zelf op zoek naar gegevens, om te bezien wat vergelijkbare trajecten zijn...
- Kan door de indiening van zienswijzen – stel dat het er veel zijn – de termijn van acht weken voor een nieuwe opleiding of Ad worden verlengd? Nee, maar het zou raar zijn als een aanvraag in zo'n situatie blindelings wordt afgehandeld... dus het aanhouden van een aanvraag in goed overleg zou best kunnen...
- Worden de instellingen die een zienswijze insturen, ook in de gelegenheid gesteld een toelichting hierop te geven? Nee, ze moeten alles maar meteen goed aanleveren... of contact opnemen met de aanvrager van de nieuwe opleiding dan wel Ad...
- Kan een instelling inzage in het complete dossier krijgen van de aanvragende hogeschool alvorens een zienswijze in te dienen? Nee, tenzij deze hogeschool zelf toestemming heeft gegeven voor een algemene bekendmaking van het complete dossier (zie het format voor de samenvatting)...

Artikel 5 - Inhoud aanvraag

De aanvraag gaat vergezeld van de volgende informatie:

1. Algemene informatie
  - a. een beschrijving van de nieuwe opleiding met vermelding van de naam, inhoud, inrichting, eindtermen en studielast daarvan;
  - b. in het geval van een Ad geeft het instellingsbestuur aan van welke bacheloropleiding het programma deel uitmaakt en of de Ad deels samen met een bve-instelling wordt verzorgd als bedoeld in artikel 7.8a, derde lid, van de wet en, zo ja, welke bve-instelling;

- c. de gemeente of gemeenten waarin de opleiding wordt gevestigd;
- d. een beschrijving van de doelgroep van de opleiding;
- e. de vorm of vormen waarin de opleiding wordt aangeboden, bedoeld in artikel 7.7, eerste lid, van de wet;
- f. het Croho-(sub)onderdeel waaronder het instellingsbestuur de opleiding voornemens is te registreren en een motivering daarvoor;
- g. indien sprake is van een bacheloropleiding en indien de instelling meent dat daarvoor nadere vooropleidingseisen dienen te gelden als bedoeld in artikel 7.25 en 7.25a van de wet, waarin de Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs nog niet voorziet: een gemotiveerd voorstel voor de te stellen nadere vooropleidingseisen;
- h. een korte samenvatting van het voorgaande ten behoeve van publicatie als bedoeld in artikel 4, achtste lid;
- i. een volledig ingevuld standaardformulier van DUO met de registratiegegevens van de opleiding

---

Toelichting overheid

Onder a:

Als een van de bronnen voor de beschrijving van de nieuwe opleiding kan de OER dienen. Indien het voornemen bestaat om een nieuwe opleiding te verzorgen met aanwijzing door de minister als bedoeld in artikel 7.4a, vijfde lid, van de wet (verlengde studieduur), vermeldt het instellingsbestuur dit in zijn aanvraag. De minister zal niet tegelijkertijd met de beslissing op de macrodoelmatigheidsaanvraag een beslissing op grond van artikel 7.4a, vijfde lid, nemen. Nadat een toets nieuwe opleiding door de NVAO met positief gevolg is doorlopen en de NVAO positief heeft geadviseerd over de verlengde studieduur, dient het instellingsbestuur bij de minister separaat een aanvraag voor aanwijzing in.

Onder overlegging van het positieve besluit toets nieuwe opleiding en het advies kan een verzoek op grond van artikel 7.4a, vijfde lid, WHW worden gezonden aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, postbus 16375, 2500 BJ Den Haag of, voor zover het betreft het onderwijs op het gebied van landbouw en natuurlijke omgeving, naar het Ministerie van Economische Zaken, postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

Onder c:

De werking van de wet strekt zich alleen uit tot het Nederlandse grondgebied. Op grond van de huidige regelgeving is het verzorgen van geaccrediteerde opleidingen in het buitenland niet mogelijk.

Onder d:

In de aanvraag wordt een beschrijving gegeven van de doelgroep van de opleiding, zoals schoolverlaters of werkkenden.

Onder e:

Een opleiding kan voltijds, duaal of in deeltijd worden aangeboden.

Onder f:

Indien de opleiding een sectoroverstijgend karakter heeft, dient een typering van het inhoudelijk profiel van de opleiding te worden overgelegd. Als bij de typering van het inhoudelijk profiel van een dergelijke opleiding de Minister van EZ is betrokken vanuit zijn verantwoordelijkheid voor 'groene' opleidingen, dan wel opleidingen waarbij een deel van het profiel als 'groen' kan worden aangemerkt, vindt afstemming tussen de beide ministers plaats.

Voor opleidingen die goed zouden kunnen passen in het sectoroverstijgende Croho-onderdeel zullen de ministers onderling beoordelen onder wiens verantwoordelijkheid de aanvraag valt. Voor alle andere opleidingen (waaronder ook die met een geringere groene component) blijft de minister van OCW verantwoordelijk.

Onder g:

Met de inwerkingtreding van de Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs is voor het hanteren van aanvullende eisen de toestemming van de minister nodig. Hiervoor geldt een aanvraagprocedure.

Onder i:

Het standaardformulier van DUO is te downloaden van de website van DUO.

Kanttekeningen Leido

Deze zaken zijn helder. Toch bij lid h de opmerking dat er een format is voor de samenvatting, te downloaden bij de CDHO, maar dat de informatie die daarmee naar buiten komt, wel erg summier is. Kennelijk is dat ook de bedoeling, alleen maar zorgen voor een stevig signaal. Een andere hogeschool kan niet verder bij de CDHO terecht en moet derhalve aankloppen bij de aanvragende collega-hogeschool – en al doende komt er toch een overleg tot stand. Mocht dat tot niets leiden, dan kan altijd naar het middel van de ‘zienswijze’ worden gegrepen.

Daarnaast is er wat betreft de toelatingsregeling voor mbo'ers die naar het hbo willen, geen sprake van eisen op opleidingsniveau. Men hanteert de regeling op sectorniveau (los van de pabo). Dus daarover zal niet veel te zeggen zijn, als individuele hogeschool.

Ook is voor een nieuwe Ad het punt van de toelatingseisen niet relevant, aangezien deze gelijk dienen te zijn aan wat al geldt voor de bacheloropleiding. Eigenlijk kan dit punt er in een aanvraagformulier voor de Ad wel uit – ook om geen verkeerde verwachtingen te wekken (en aanvullende eisen ‘uit te lokken’...).

-
-
2. Motivering in verband met de criteria voor instemming.
    - a. of een onderwijscapaciteit als bedoeld in artikel 7.53 van de wet voor de opleiding wordt vastgesteld en indien van toepassing, de omvang daarvan;
    - b. indien de opleiding past bij de zwaartepunten in onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling: een onderbouwd betoog dat dit het geval is;
    - c. de gegevens of bescheiden waarop in de aanvraag een beroep wordt gedaan en een verwijzing naar die gegevens in de aanvraag;
    - d. een vermelding van bestaande vergelijkbare bekostigde opleidingen en postinitiële masteropleidingen van bekostigde instellingen en opleidingen van rechtspersonen voor hoger onderwijs.

Toelichting overheid

Onder b.

Het instellingsbestuur geeft gemotiveerd aan dat de opleiding aansluit bij de zwaartepunten in het onderwijs- en/of onderzoeksaanbod van de instelling, zoals dat is overeengekomen in de prestatieafspraken.

Onder c.

Het instellingsbestuur motiveert, waarom aan alle gestelde criteria voor aanmerking en/of instemming wordt voldaan. Daarbij legt hij de stukken over waarop hij zich beroept.

Onder d:

In verband met de afstemming als bedoeld in artikel 4, zevende lid noemt het instellingsbestuur de opleidingen die vergelijkbaar zijn aan de gevraagde opleiding. De CDHO kan hieraan opleidingen toevoegen.

Kanttekeningen Leido

Lid a

Hier wordt gesproken over een onderwijscapaciteit voor de opleiding als geheel. Als er een Ad binnen de opleiding is, wordt er in principe (formeel) geen onderscheid gemaakt tussen de in-

stroom in de Ad en in de Bachelor. Het is aan de hogeschool zelf om in te schatten, op basis van de relevantie van beide diploma's voor de arbeidsmarkt, hoeveel studenten men in totaal wil toelaten en hoeveel er vervolgens met een Ad resp. Bachelor aan de slag zullen gaan. Daarbij zal ook moeten worden ingeschat hoeveel Ad'ers direct zullen doorstuderen voor de Bachelor, of dat juist vooral zullen doen op termijn.

Lid d

Bij artikel 4 lid 7 is al het een en ander hierover gezegd. Dit punt van het aanreiken van gegevens over vergelijkbare opleidingen of Ad's komt ook later nog een keer terug – en daar geven we ook nog diverse kanttekeningen.

Het is logisch dat in het dossier een analyse is opgenomen, uitgevoerd door de hogeschool, ten aanzien van de mogelijke instroom. Die mag in principe niet ten koste gaan van bestaande opleidingen en Ad's die al de betreffende arbeidsmarkt bedienen.

Maar het is dus aan de hogeschool zelf om in het aanvraagdossier een overzicht op te nemen van instellingen en hun opleidingen resp. Ad's die kennelijk en mogelijk daarmee vergelijkbaar zijn. Het moeten zowel opleidingen en Ad's zijn van bekostigde als private instellingen. Men kan daarvoor simpelweg het Croho raadplegen en uiteraard in het eigen circuit navragen hoe en wat. Bestaat de opleiding op zich al, dan is in een landelijk overleg daarvan ook na te gaan welke studies inhoudelijk verwant zijn.

Gaat het evenwel om een echt nieuwe studie, is het lastiger om een compleet overzicht van concurrerende opleidingen of Ad's te verstrekken, zonder alle mogelijk in aanmerking komende programma's door te spitten (als men de gegevens al te pakken kan krijgen...).

Echter, de CDHO kan besluiten zelf opleidingen ter vergelijking toe te voegen. Dat is interessant want welke criteria worden daarbij gehanteerd, binnen de wettelijke kaders – naast het feit dat de CDHO onderhand heel goed weet hoe het hbo qua bediening van arbeidsmarkt in elkaar steekt? Valt het kennelijk ontbreken van mogelijk verwante studies al niet meteen te zien als een signaal, zo van 'kennelijk kennen ze hun eigen markt niet goed'?

Paragraaf 3 - Instemming met een nieuwe opleiding

Artikel 6 - Criteria voor instemming

De minister stemt in met een voornemen tot het verzorgen van een nieuwe opleiding indien is aangetoond:

- a. dat er een noodzaak is voor een nieuwe opleiding;
en
- b. dat een behoefte bestaat aan de opleiding, zijnde
  - overwegend een arbeidsmarktbehoefte,
  - overwegend een maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, of
  - overwegend een wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte;
- c. dat er in het landelijk bestaande onderwijsaanbod ruimte is voor de opleiding.

Toelichting overheid

De kern van de doelmatigheidsbeoordeling draait om de volgende drie vragen:

1. Is er noodzaak voor een nieuwe opleiding? Hierbij gaat het om de vraag of een nieuwe opleiding de beste wijze is om aan de doelstelling te voldoen. Mogelijk wordt een vergelijkbare behoefte elders in het land via een afstudeertraject of minor vervuld en is het toevoegen van een geheel nieuwe opleiding aan het bestaande aanbod niet noodzakelijk.
2. Is er behoefte aan de opleiding? Waarbij sprake kan zijn van overwegend een arbeidsmarktbehoefte, een maatschappelijke of wetenschappelijke behoefte. Bij een overwegend maatschappelijke of wetenschappelijke behoefte, moet ook een arbeidsmarktbehoefte worden aangetoond.

3. Is er ruimte in het bestaande stelsel? Is er gegeven de behoefte aan de opleiding voldoende ruimte in het stelsel voor deze opleiding, of bestaan er al voldoende opleidingen die in deze behoefte kunnen voorzien. Een aanvraag die past bij de zwaartepunten in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling wordt lichter gewogen ten aanzien van de ruimte in het stelsel.

Kanttekeningen Leido

Geen specifieke opmerkingen. De zaken die hier worden genoemd, komen in de artikelen erna allemaal aan bod.

Artikel 7 - Wijze van beoordeling van de noodzaak voor een nieuwe opleiding

Aan de hand van een beschrijving van de inhoud en het curriculum, dat uitbreiding van het landelijk opleidingsaanbod met de nieuwe opleiding nodig is en de vernieuwing in het onderwijsaanbod niet kan worden gerealiseerd binnen het landelijk bestaande opleidingsaanbod.

Het landelijk bestaande opleidingsaanbod bestaat voor Associate-degreeprogramma's uit Associate-degreeprogramma's, voor hbo-bacheloropleidingen uit hbo-bacheloropleidingen, voor wo-bacheloropleidingen uit wo-bacheloropleidingen en voor hbo-masteropleidingen en wo-masteropleidingen uit alle masteropleidingen.

Toelichting overheid

Het instellingsbestuur toont aan dat een nieuwe opleiding binnen het landelijk opleidingsaanbod nodig is en de vernieuwing in het onderwijsaanbod niet gerealiseerd kan worden binnen curricula van bestaande opleidingen, bijvoorbeeld in de vorm van een afstudeerrichting.

Of een nieuwe opleiding nodig is, wordt dus niet alleen afgezet tegen het aanbod van de eigen instelling, maar ook tegen het landelijk beschikbare aanbod. Hiervoor geeft het instellingsbestuur een beschrijving van de inhoud en curriculum van de opleiding en geeft daarbij aan waarom de vernieuwing van dien aard is dat deze niet gerealiseerd kan worden binnen het landelijke bestaande aanbod. De instelling kan voor onderbouwing van de noodzaak voor een nieuwe opleiding gebruik maken van sectorale of landelijke afspraken.

Indien het instellingsbestuur een aanvraag doet voor het mogen verzorgen van een opleiding die al door andere aanbieders wordt verzorgd, gaat het om uitbreiding van het aanbod van een reeds bestaande opleiding door een andere aanbieder in een andere gemeente. In dat geval is in principe al aangetoond dat het aanbod alleen aangeboden kan worden in de vorm van een gehele opleiding. Het instellingsbestuur kan hierop wijzen en doorgaan met de onderbouwing van criteria b en c.

De hbo-masteropleidingen dienen aanvullend te zijn op het bestaand masteraanbod en worden ook als zodanig beoordeeld. Dit betekent dat zij niet een behoefte kunnen vervullen die reeds door een andere master (hbo dan wel wo) wordt vervuld. Dit geldt voor zowel de hbo-masteropleidingen als de wo-masteropleidingen.

Kanttekeningen Leido

Zoals in het begin bij de algemene beschouwing al is aangegeven, is het goed om duidelijk op het netvlies te hebben wat onder een nieuwe opleiding wordt verstaan. De overheid gaat daarbij in eerste instantie uit van een programma dat dusdanig uniek is dat het onder een nieuwe naam in de onderwijsmarkt mag worden gezet. Tevens kijkt de overheid vooral naar de landelijke dekking en laat nationale ontwikkelingen en prioriteiten zwaarder wegen dan wat de hogeschool zelf aan speerpunten formuleert.

De hogeschool moet in dit kader eerst aantonen dat die uniciteit zich niet beperkt tot een deel van een opleiding die men toch al heeft (denk aan maximaal 40% van de studielast) en dat de vraag vanuit de arbeidsmarkt niet kan worden opgevangen met keuzevakken, een minor of een ander

interne leerlijn (een 'afstudeerrichting'). Tevens moet zo goed mogelijk worden aangetoond dat er geen andere hogescholen zijn die in staat zijn om binnen hun bestaande opleidingen een aanpak te genereren waarmee die nieuwe studie wordt vormgegeven en de gevraagde afgestudeerden kunnen worden afgeleverd.

Dit alles bij elkaar vraagt om veel analyse, overleg, afstemming en uitwisseling van gegevens, plannen, data en andere zaken die nodig zijn om de arbeidsmarktrelevantie te onderbouwen.

Het tweede deel van de toelichting, beginnende met 'Indien het instellingsbestuur...' lijkt op het eerste gezicht wat cryptisch. Het gaat hierbij om de situatie dat de opleiding met die naam en het kerncurriculum op zichzelf al bestaat en door een of meer hogescholen wordt aangeboden, maar dat het voor de aanvragende hogeschool een nieuwe opleiding binnen het onderwijsaanbod is. De overheid stelt vervolgens: "In dat geval is in principe al aangetoond dat het aanbod alleen aangeboden kan worden in de vorm van een gehele opleiding." Dat 'aantonen' is wat vreemd in dit verband, want wat is er dan zoal precies aangetoond?

Er zal waarschijnlijk worden bedoeld dat de betreffende hogeschool al zelf is nagegaan dat de gemeente (regio), zijnde een bestaande vestigingsplaats van de instelling (want anders zou het om een nevenvestiging gaan), niet kan worden bediend door een collega-hogeschool – ook niet via andere constructies. Anders gezegd, men wil gewoon ook die opleiding gaan aanbieden... en er hoeft niet te worden aangetoond dat er een noodzaak is voor die opleiding op zich, want die is er dus al in ons land...

Opmerking:

Een lastig aspect van het aantonen en dus ook controleren van de (regionale) doelmatigheid van een opleiding (nieuw, bestaand en ergens anders, verplaatsen) is de wijze waarop de student zich door ons land 'beweegt'. Is iemand bereid voor een bepaalde studie ergens anders te gaan wonen (jongeren) dan wel te reizen (werkenden)? Gaat iemand na de studie ergens anders wonen omdat hij/zij als jongere het ouderlijk huis verlaat? Wat is de invloed van relaties op het ergens anders in ons land aan het werk gaan? Wat zijn de gevolgen van de werkloosheid, de sluiting van bedrijven, noem maar op? ROA doet wel onderzoek naar een aantal aspecten van dit soort 'dynamiek', maar het is lastig een vinger achter oorzaak en gevolg van verschuivingen in wonen, studeren en werken te krijgen...

Artikel 8 - Wijze van beoordeling arbeidsmarktbehoefte

Bij een beroep op arbeidsmarktbehoefte wordt in elk geval ingegaan op de volgende elementen:

- a. dat op de arbeidsmarkt behoefte aan hoger opgeleiden van de specifieke nieuwe opleiding bestaat, hetgeen wordt ondersteund met gevalideerde data waarmee die behoefte aanneemelijk wordt gemaakt;
- b. in hoeverre de nieuwe opleiding aansluit bij de behoefte aan de ontwikkeling in het hoger onderwijsaanbod, zoals benoemd in bijvoorbeeld de human capital agenda's van de Topsectoren, sectorplannen, sectorale verkenningen of sectorale of regionale afspraken. In al deze gevallen gaat het om de plannen die door de rijksoverheid zijn erkend;
- c. welke werkveldpartijen bij de ontwikkeling van de nieuwe opleiding zijn betrokken en op welke wijze die betrokkenheid gestalte heeft gekregen;
- d. voor welke soort functies c.q. beroepen de opleiding opleidt, dan wel wat de arbeidsmarktperspectieven van de afgestudeerden zijn;
- e. indien het een opleiding betreft die zich mede op een internationale arbeidsmarkt oriënteert: wat het belang ervan in internationaal perspectief is en hoe de arbeidsmarkt voor afgestudeerden eruit ziet.

Toelichting overheid

Gelet op de opbouw van de toelichting en de argumenten die worden gebruikt, worden onze kanttekeningen bij dit artikel in de tekst vermeld, binnen de kaders.

Onder a:

In het onderbouwde betoog dient per soort opleiding te worden ingegaan op de volgende aspecten:

Associate degree:

Een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van een Ad-programma is dat dit geen bedrijfsopleiding mag zijn. Het programma moet voldoen aan de 'wettelijke standaard voor het hoger onderwijs', zoals is uitgewerkt in de accreditatiekaders voor Ad-programma's. Dat betekent dat de inhoud van het onderwijs zowel beroepsspecifieke als generieke onderdelen moet omvatten, zodat afgestudeerden in staat zijn hun kennis en vaardigheden in meerdere situaties te benutten.

Zoals in eerdere Leido-publicaties is aangegeven, bestaat er geen wettelijke definitie van het begrip 'bedrijfsopleiding' – hoewel iedereen er toch wel een beeld bij heeft. In bovenstaande toelichting is een redelijk geslaagde poging gedaan om dit beeld concreet te vertalen naar criteria die de CDHO en de NVAO kunnen hanteren. Het gaat vooral ook om het moeten kunnen gebruiken van een Ad-diploma in meerdere situaties. Dus het is een persoonsgebonden bewijs van het hebben van de vereiste competenties, voor functies en beroepen binnen het gehele deel van de arbeidsmarkt waarvoor de Ad opleidt. Bij een bedrijfsopleiding gaat het programma uit van de functie die een persoon heeft of gaat krijgen, met het laten verwerven van competenties die daarvoor nog nodig zijn – waardoor het certificaat van de bedrijfsopleiding niet automatisch het juiste en breed inzetbare bewijs is voor een gelijksoortige functie bij andere werkgevers.

Overigens wordt verwezen naar de NVAO-kaders. Betekent dit dat de CDHO die kaders ook hanteert of kijkt de NVAO alvast mee? Dat laatste zou wel handig zijn want stel dat de NVAO pas na goedkeuring door de CDHO (een positief advies) tot de conclusie komt dat er wel sprake is van een bedrijfsopleiding...

We nemen tevens aan dat de naam van de Ad ook al een signaal kan zijn, alsmede de wijze van onderbouwing d.w.z. dat een breed spectrum aan werkveldvertegenwoordigers een bijdrage aan de onderbouwing van de arbeidsmarktrelevantie heeft geleverd.

Hbo-bacheloropleiding:

Voor de hbo-bacheloropleiding geldt dat de arbeidsmarktbehoefte duidelijk aantoonbaar is en dat de opleiding zoveel mogelijk opleidt voor te benoemen beroepen of in ieder geval duidelijk omschreven arbeidsmarktsectoren. De instelling geeft de arbeidsmarktperspectieven aan voor deze beroepen en sectoren.

Deze opmerkingen gelden dus voor Ad en Bachelor. Het staat er wel niet maar we nemen aan dat ook een hbo-bachelor geen bedrijfsopleiding mag zijn, ook niet via specifieke 'afstudeerrichtingen' daarvan.

Wo-bacheloropleiding:

Voor de wo-bacheloropleiding wordt aangegeven voor welke arbeidsmarktsectoren zij opleidt en of er in die sectoren voldoende arbeidsmarktperspectief is. Voor de wo-bacheloropleiding geldt echter wel een minder scherp arbeidsmarktprofiel dan voor de hbo-bacheloropleiding. Hoewel de wo-bacheloropleiding een kwalificatie is om de arbeidsmarkt te betreden, is de praktijk over het algemeen dat afgestudeerde wo-bachelors doorstuderen om een mastergraad te behalen. Daarom moet ook worden duidelijk gemaakt naar welke masteropleiding de afgestudeerde wo-bachelors kunnen doorstromen en of er een arbeidsmarktbehoefte is aan deze wo-masterafgestudeerden. De arbeidsmarktrelevantie is dus (ook) een meer indirecte toets, maar er moet wel een duidelijk perspectief worden geschetst.

Hoewel de werkgeversorganisaties het tegendeel blijven beweren, is de overheid van mening dat ook de wo-bachelor een onderscheidende arbeidsmarktrelevantie dient te hebben, al gaat het dan om een 'marginale' invulling om die relevantie te concretiseren.

De vraag is of bij de accreditatie van de bestaande wo-bachelors door de NVAO een oordeel wordt geveld over die arbeidsmarktrelevantie of dat dit een ondergeschoven aspect ervan is? Zit er een wo-arbeidsmarktdeskundige in het panel, bijvoorbeeld?

Hbo-masteropleiding:

Voor hbo-masters geldt dat zij voortvloeien uit een duidelijke arbeidsmarktvaart. Voor de hbo-master geldt dat werkgevers actief betrokken zijn en hun behoefte aan de opleiding uitspreken. Ook moet duidelijk worden gemaakt in welk type functies de afgestudeerden terechtkomen en of in de beroepenstructuur ruimte is voor hbo-masterafgestudeerden. Dit heeft te maken met het innoverende aspect van de hbo-masteropleiding waarvoor wel een civiel effect moet bestaan.

Wo-masteropleiding:

De wo-masteropleiding dient een duidelijke wetenschappelijke focus te hebben (in tegenstelling tot de hbo-master met een duidelijk beroepsgerichte focus). Dat neemt niet weg dat ook voor de wo-master geldt dat er sprake moet zijn van een beroepsperspectief. Voor een wo-master weegt de arbeidsmarktbehoefte zwaarder dan voor de wo-bacheloropleiding. Voor sommige wo-masters is geen directe link met een beroep of functie te leggen, maar de instelling kan wel aangeven in welke arbeidsmarktsectoren deze afgestudeerden terechtkomen en wat het arbeidsmarktperspectief voor deze sectoren is.

Voor de *wo-researchmaster* kan de instelling aangeven of deze vooral opleidt voor een wetenschappelijke carrière of voor een onderzoekloopbaan in het bedrijfsleven. De instelling kan een arbeidsmarktperspectief schetsen voor deze verschillende carrières.

Met gevalideerde gegevens dient te worden onderbouwd welke arbeidsmarktperspectieven er zijn voor hoger opgeleiden in de sector waarvoor de opleiding opleidt. Hierbij dient 'sector' zodanig te worden gedefinieerd, dat deze zo goed mogelijk aansluit bij de 'banen' waarvoor de opleiding opleidt. Dit kan aan de hand van gegevens over de arbeidsmarktvaart, waaruit de vervangingsvraag en de uitbreidingsvraag naar hoger opgeleiden uit de sector blijkt. Hiertoe kunnen bijvoorbeeld cijfers van gerenommeerde (onderzoeks)bureaus zoals ROA, CBS etc. worden overgelegd.

Daarnaast kan worden gedacht aan kwantitatieve gegevens over vacatures, baanzoekduur, baan op niveau in de sector waarvoor de opleiding opleidt, werkloosheid in de sector, salaris, blijkend uit cijfers van (onderzoeks)bureaus als ROA, CBS, CWI etc.

Indien de cijfers van gerenommeerde onderzoeksbureaus onvoldoende specifiek zijn, kan aanvullend (bestaand) onderzoek bijgeleverd worden van bijvoorbeeld brancheorganisaties.

Het is duidelijk dat bij de aanvraag bij de onderbouwing van de arbeidsmarktrelevantie dient te worden teruggevallen op bronnen die niet te betwisten zijn - en ook niet door de hogeschool zijn 'aangestuurd' dan wel 'gevraagd om onderzoek te doen'. Hoewel, dat laatste kan wel, maar dan is het onderzoek aanvullend op hetgeen objectief, landelijk en structureel door bepaalde bureaus wordt bekeken qua ontwikkelingen. Het kan daarbij gaan om sectorale aspecten en de regionale arbeidsmarktdynamiek, maar dan vindt de overheid dat dit soort specifieke onderzoeken vervolgens moeten aansluiten bij wat als prioritair voor ons land wordt gezien. Anders gezegd, een soort 'hobby-opleiding' van een hogeschool wordt niet gesteund...

Er wordt tevens een duidelijke hint gegeven als het gaat om data voor het dossier nl. gebruiken van rapporten die regelmatig verschijnen en daarbij objectieve zaken aandragen.

Men dient zich te realiseren dat de benodigde gegevens te maken moeten hebben met de situatie voor afgestudeerden. Dat wil zeggen dat er dient te worden gekeken naar de mogelijkheden op de arbeidsmarkt over twee dan wel vier jaar voor Ad'ers resp. Bachelors. Wat de huidige vraag is of over een jaar, is minder relevant voor de nieuwe studie; die moet maar worden opgevangen door de huidige afstudeerders, eventueel via keuzevakken e.d. - of via aanvullende (private) cursussen na het behalen van het hbo-diploma.

Dat voorspellen van de situatie op de arbeidsmarkt over een aantal jaren is erg tricky, zeker in het huidige tijdsgewricht. We hebben begrepen dat de CDHO en de NVAO dan ook geen exacte cijfers verwachten. Een goede, eigen en op de opleiding toegespitste bewerking van o.a. de ROA-cijfers over de toekomstige arbeidsmarkt is wel het minste dat in dit kader mag worden vereist van de hogeschool. Werk aan de winkel voor experts binnen een hogeschool die zich hebben gespecialiseerd in het vertalen van arbeidsmarktontwikkelingen naar interne voorstellen voor het actualiseren van opleidingen en Ad's. Tenminste, we nemen aan dat in dit tijdsgewricht het hebben van deze functionarissen een conditio-sine-qua-non is – als was het maar voor de accreditatie en het aanvragen van nieuwe Ad's...

Verder is het zo dat pas als de landelijke en objectieve bronnen te weinig aanknopingspunten bieden, een beroep kan worden gedaan op onderzoek van brancheorganisaties. Let op, in de toelichting staat niet voor niets (hoewel tussen aanhalingstekens) 'bestaand' onderzoek. Dit wijst op de omstandigheid dat dit onderzoek onafhankelijk van de wens om met een nieuwe opleiding te komen is uitgevoerd. Anders gezegd: de hogeschool heeft juist in zo'n onderzoek de inspiratie gevonden om te gaan werken aan een nieuwe opleiding...

Onder b:

Bij de beschrijving van de wijze waarop de nieuwe opleiding aansluit bij de behoefte aan ontwikkeling in het onderwijsaanbod wordt, indien van toepassing, ingegaan op de human capital agenda's van de Topsectoren, door de rijksoverheid erkende sectorplannen, sectorale verkenningen of sectorale of regionale afspraken.

Onder c:

De betrokkenheid van werkgevers moet blijken uit een duurzame relatie tussen het afnemend beroepenveld en de instelling. Dit kan worden aangetoond door een beschrijving van bestaande samenwerkingsrelaties (bijvoorbeeld Centers of Expertise, pps-constructies, werkveldcommissies).

Een voor de hand liggende voorwaarde, deze betrokkenheid van werkgevers. Daarvoor moet er kunnen worden aangetoond dat men als instelling over een duurzame relatie beschikt met het beroepenveld. Duurzaam zou je mogen zien als: structureel, al daterend van een aantal jaren geleden, met afspraken over en weer over de inhoud van programma's, informeren van elkaar, elkaar vasthouden voor de komende jaren als het programma wordt ingevoerd, enz.

Dat lijkt ons toch wel wat meer dan hetgeen in het NVAO-kader staat nl. het hebben van contacten met het werkveld (en wat zich dan vertaalt naar het raadplegen van het werkveld), want zo'n toch wel meer vrijblijvende situatie geeft geen garantie voor het ook echt hebben geluisterd naar wat bedrijven hebben te melden.

Nog even wat inzoomen op wat er staat nl. dat het hierbij gaat om werkgevers. Een voorbeeld van de betrokkenheid is de 'werkveldcommissie' (of werkveldadviesraad, beroepenveldcommissie e.d.). Die commissie moet dus werkgevers als leden hebben, zeker geen personen die niet in staat zijn om toekomstige ontwikkelingen en daarvoor benodigde competenties te schetsen en adequaat te vertalen naar nieuwe functies en werkomstandigheden.

Onder e:

Bij de beschrijving van de behoefte aan hoger opgeleiden van de specifieke nieuwe opleiding op de arbeidsmarkt kunnen ook, maar niet alleen, ontwikkelingen of behoeftes op de internationale arbeidsmarkt worden betrokken. Het gaat dus om een schets van zowel de nationale als de internationale arbeidsmarkt.

Kanttekeningen Leido

Deze kanttekeningen zijn dus in bovenstaande tekst terug te vinden, in de kaders in de tekst.

Artikel 9 - Wijze van beoordeling maatschappelijke behoefte, in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte

Of overwegend sprake is van een maatschappelijke behoefte aan de opleiding, in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, beoordeelt de minister aan de hand van een onderbouwd betoog van het instellingsbestuur, waarin wordt ingegaan op de volgende elementen:

- a. de maatschappelijke ontwikkeling die het bestaan van de nieuwe opleiding rechtvaardigt
- b. de arbeidsmarktperspectieven van de afgestudeerden, beschreven aan de hand van elementen, genoemd in artikel 8.

Toelichting overheid

Onder a:

Relevante maatschappelijke ontwikkeling kunnen zich bijvoorbeeld voordoen in sectoren waar de overheid een bijzondere verantwoordelijkheid heeft, met name in de publieke sector (onderwijs, zorg, etc.). Hier ligt vaak rijksoverheidsbeleid in een publieke sector (onderwijs, zorg, etc.) aan ten grondslag, waarnaar de instelling dient te verwijzen.

Hierbij moet het gaan om vakinhoudelijke ontwikkelingen die de overheid wil stimuleren. Generiek beleid, gericht op de vorm waarin de opleiding wordt aangeboden kan als een op zichzelf staand feit geen reden zijn voor een positief oordeel. De vorm kan wel worden meegewogen onder criterium c.

Onder b:

Naast de beschrijving van de maatschappelijke behoefte, dient de instelling ook aan te geven wat de arbeidsmarktperspectieven van de afgestudeerden zijn. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de elementen genoemd in artikel 8 (zie hierboven). Indien sprake is van een hoofdzakelijk maatschappelijke behoefte hoeft de instelling – in tegenstelling tot een situatie dat alleen sprake is van een arbeidsmarktbehoefte – niet alle elementen genoemd onder artikel 8 te belichten (zie hierboven).

Kanttekeningen Leido

Gelet op hetgeen al bij artikel 8 is genoemd, is hieraan niet veel toe te voegen. Het is simpelweg duidelijk – maar dat bleek al de afgelopen periode – dat de overheid hard bewijs wil hebben voor de relevantie, en dat er al voldoende aan rapporten op tafel ligt om zich daarop te baseren, met goedkeuring vanuit diezelfde overheid.

Artikel 10 - Wijze van beoordeling wetenschappelijke behoefte, in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte

Of overwegend sprake is van een wetenschappelijke behoefte aan de opleiding, in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte, beoordeelt de minister aan de hand van een onderbouwd betoog van het instellingsbestuur, waarin wordt ingegaan op de volgende elementen:

- a. de wetenschappelijke ontwikkeling (op het grensvlak van wetenschapsgebieden) die het bestaan van de nieuwe opleiding rechtvaardigt;
- b. de arbeidsmarktperspectieven van de afgestudeerden, beschreven aan de hand van elementen, genoemd in artikel 8.

Toelichting overheid

Onder a:

Ook een internationaal perspectief kan in de behoefte omschrijving worden meegenomen, bijvoorbeeld in het licht van de internationale concurrentie om toptalent of bij aansluiting bij de grand challenges uit het EU-onderzoeksprogramma.

www.ec.europa.eu/programmes/horizon2020.

Onder b:

Naast de beschrijving van de wetenschappelijke behoefte, dient de instelling ook aan te geven wat de arbeidsmarktperspectieven van de afgestudeerden zijn. Wat betreft de plaats op de arbeidsmarkt van afgestudeerden wordt beschreven in bijvoorbeeld welke wetenschappelijke carrières of een onderzoeksloopbaan in het bedrijfsleven kan worden verworven en wat de perspectieven zijn. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de elementen genoemd in artikel 8 (zie artikelsgewijze toelichting artikel 8).

Kanttekeningen Leido

Geen kanttekeningen van onze kant hierbij.

Artikel 11 - Wijze van beoordeling van de ruimte voor de opleiding in het landelijk onderwijsaanbod

1. Bij de beoordeling van de ruimte voor de opleiding binnen het bestaande onderwijsaanbod betreft de minister de volgende basiselementen:
  - a. het aantal bestaande, vergelijkbare, bekostigde opleidingen bij andere instellingen en de gemeenten waar deze worden verzorgd;
  - b. de aanwezigheid van vergelijkbaar geaccrediteerd onderwijs dat de student bij een rechtspersoon voor hoger onderwijs onder vergelijkbare condities kan volgen;
  - c. de studenteninstroom in de opleidingen, bedoeld onder a en b, en een schatting met realistische onderbouwing van de studenteninstroom in de nieuwe opleiding;
  - d. kwantitatieve gegevens over de arbeidsmarktvrage naar afgestudeerden van het bestaande en het nieuwe opleidingsaanbod;
  - e. in geval van een voornemen voor het verzorgen van een opleiding op een openbaar lichaam BES: tevens het bestaande hoger onderwijsaanbod voor de gehele regio, zijnde de BES, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten.

Toelichting overheid

We geven onze kanttekeningen in de tekst, in de kaders.

Lid 1:

Onder b:

Bij de beoordeling of er ruimte is in het huidige bestel wordt ook rekening gehouden met het geaccrediteerde onderwijsaanbod in het niet-bekostigde segment. Aanbieders van het niet-bekostigd onderwijs als hier bedoeld zijn rechtspersonen voor hoger onderwijs als bedoeld in artikel 6.9 van de wet en aangewezen instellingen zoals bedoeld in artikel 18.75 van de wet. Het gaat om onderwijs, dat de student onder vergelijkbare condities kan volgen als het onderwijs van een bekostigde opleiding. Vergelijkbare condities zien op toegankelijkheid van de opleiding, inrichting van het onderwijs, rechtspositie en de financiële voorwaarden waaronder een student een opleiding kan volgen.

Hierom draait het natuurlijk in z'n algemeenheid: welke noodzaak is er nog voor een nieuwe opleiding of Ad? Is de bestaande structuur niet in staat de actualisering op te vangen - en de nieuwe, toekomstige competenties in bestaande opleidingen te vervlechten? Je zou niet anders mogen verwachten van onderwijs- en kennisinstellingen, zou je zeggen – dat ze zich voortdurend aanpassen aan wat de arbeidsmarkt vraagt, gelet op de wijze waarop afgestudeerden aan de slag kunnen gaan. Natuurlijk, na het behalen van het diploma zal er vaak aanvullende scholing nodig zijn, via maatwerk en nog meer beroepsgericht, niet alleen vlak daarna maar simpelweg tijdens het gehele werkzame leven (het 'levenlang leren' – of beter gezegd: het 'leven lang ontwikkelen').

Onder lid a wordt gesteld dat in het aanvraagdossier een overzicht moet worden opgenomen van met de nieuwe opleiding of Ad vergelijkbare bekostigde opleidingen resp. Ad's. Elders in dit nummer is al ingegaan op wat dient te worden verstaan over 'vergelijkbaar', een niet eenduidig begrip. Maar goed, die opleidingen zijn in ieder geval terug te vinden in het Croho (en anders vult de CDHO dat overzicht wel aan...).

Voor de niet-bekostigde opleidingen, zoals gevraagd in lid b, van rechtspersonen voor hoger onderwijs (in de wandelgangen de private instellingen) is eveneens een beroep te doen op het Croho. Maar daarbij komt een probleem naar boven nl. dat er voor opleidingen die vallen onder de Vereniging Hogescholen, eigen standaarden voor de eindkwalificaties zijn opgesteld maar dat deze niet gelden voor de private instellingen en veelal ook aldaar niet worden gehanteerd. Vaak willen ze dat echter wel, maar ze kunnen geen lid zijn van de landelijke opleidingsoverleggen van de VH.

Nu zegt de beleidsregel vervolgens dat de vergelijkbaarheid zich uit in condities zoals toegankelijkheid, inrichting, rechtspositie en financiële voorwaarden om een studie te kunnen gaan doen. De meest prangende vraag is vervolgens: Waar halen de hogescholen die gegevens vandaan? Moeten ze alle opleidingen analyseren op deze punten en vervolgens interpreteren?

We lopen de condities even na:

Toegankelijkheid: Het zal daarbij gaan om opleidingen die een vrije inschrijving kennen, dus net als bij de bekostigde hogescholen voor iedereen open staan. Het mogen geen erkende opleidingen zijn die alleen worden aangeboden aan specifieke doelgroepen, zoals dat in de private sector mogelijk is. Overigens kennen de private opleidingen een ruimer beleid als het gaat om de toelatingseisen; er is alleen een diploma nodig, zonder dat in voorkomend geval aan de specifieke eisen voor het hebben gedaan van profielen en eventueel vakken moet zijn voldaan. Maar goed, dat zal niet veel uitmaken qua toegankelijkheid.

Inrichting: Daarbij kan wellicht worden gedacht aan een vervlechting met bepaalde werkomgevingen, met een specifieke combinatie van werken en leren – dan wel het aanbieden van de lessen en andere onderwijseenheden op speciale tijdstippen en vestigingsplaatsen. Ook kunnen private instellingen hun opleidingen volledig via afstandsonderwijs verzorgen en dat mogen de bekostigde hbo-instellingen niet. Dit zijn een paar voorbeelden van opleidingen die op basis van hun typische inrichting niet vergelijkbaar zijn met een nieuwe opleiding.

Rechtspositie: We nemen aan dat het de rechtspositie van de student betreft. Nu is het zo dat het gaat om erkende, door de NVAO goedgekeurde en geaccrediteerde opleidingen en dat wil zeggen dat de student in de studie een nadrukkelijke positie inneemt, met rechten en plichten. Het kan zijn dat een student alleen maar mag meedoen aan de opleiding op basis van een contract met de werkgever dan wel vanuit een bepaalde functie binnen een loopbaantraject. In dat geval is de studie een onderdeel van een set afspraken, bijvoorbeeld van de secundaire arbeidsvoorwaarden.

Financiële voorwaarden: Een lastig punt. Een studie bij een private instelling kan, als aan de eerste drie condities is voldaan, in het algemeen een stuk duurder zijn dan het wettelijk collegegeld. Uiteraard kan een werkgever (structureel) een dusdanig deel van de kosten vergoeden dat de werknemer als student relatief weinig hoeft bij te dragen, maar dan is er vervolgens daarbij vaak geen sprake meer van een 'vrije inrichting' van de studie, door de gebondenheid die daaruit voortvloeit. Maar het kan zo zijn dat er opleidingen in de private markt zijn die qua inhoud behoorlijk sterk overeenkomen en waarvoor studenten bereid zijn een fors bedrag neer te leggen, gezien de kansen die het diploma biedt en de financiële ruimte die de doelgroep daarvoor heeft.

Zolang op dit punt geen jurisprudentie via CDHO-beoordelingen bestaat, lijkt het ons dat bekostigde instellingen maar het zekere voor het onzekere moeten nemen en simpelweg inhoudelijk vergelijkbare opleidingen gaan opnemen op het dossier.

Onder c:

Voor de studenteninstroom in bestaande opleidingen zal de CDHO gebruik maken van gegevens uit de basisregistratie onderwijs. Het instellingsbestuur overlegt een schatting met realistische onderbouwing van de studenteninstroom in de nieuwe opleiding.

Voor de instroomcijfers bij geaccrediteerde opleidingen van rechtspersonen voor hoger onderwijs is de CDHO afhankelijk van door deze rechtspersonen aan haar beschikbaar gestelde gegevens. Indien de CDHO daarover niet de beschikking krijgt, betekent dit dat zij haar oordeel zal vellen op grond van de gegevens die haar wel ter beschikking staan.

In dit artikel wordt een interessant maar bijzonder lastig element aangekaart. De overheid wil graag het beschikbare geld niet onnodig uitgeven aan nieuwe opleidingen, dus als blijkt dat vergelijkbare opleidingen (zie de vorige leden van het artikel) in de private sector voldoende studenten trekken, voor redelijke inschrijfgelden... waarom dan ingrijpen en de onderwijsmarkt verstoren... Maar het kan best zijn dat er veel afgestudeerden nodig zullen zijn in de komende tijd en de private markt deze niet zal afleveren – bijvoorbeeld door de mindere focus op de gehele studie, en ondanks de toch redelijke inschrijfgelden. In zo'n geval, zeker als het betreffende deel van de arbeidsmarkt van groot belang is voor de economie en de maatschappij, kan de overheid gaan zorgen voor het naast elkaar functioneren van private en bekostigde opleidingen – zonder de private markt te verstoren en toch een 'level playing field' te behouden.

Om een goed beeld te krijgen van de situatie zijn dus gegevens nodig, van de bekostigde en private opleidingen. In de beleidsregel staat dat de aanvragende hogeschool zelf op zoek moet gaan naar de instroomcijfers van de private markt. In de toelichting staat evenwel dat de CDHO zelf (ook) daarvoor een beroep zal doen op bepaalde bronnen, dus dit lijkt wat anders te liggen voor de aanvraag.

Op dit moment zijn private instroomcijfers niet openbaar, en ze zullen ook niet zomaar op verzoek van een bekostigde hogeschool beschikbaar worden gesteld door de private aanbieders. Daarvoor zullen eerst afspraken moeten worden gemaakt door deze hogescholen met de overheid, via de NRTO als hun belangenvereniging. Die lijken in de maak te zijn, mede gelet op de plannen voor flexibilisering van het deeltijdse onderwijs voor volwassenen.

Onder d:

De instelling kan bij haar aanvraag gebruik maken van de in het kader van artikel 8 overlegde informatie.

Hierbij kan worden aangetekend dat de aantallen afgestudeerden bij private instellingen ook niet bekend zijn. Ze zouden in accreditatierapporten moeten staan, maar ja, die zijn op zich niet openbaar. Ook daar moet derhalve stevig worden gegokt, Overigens staat in lid d: ... van het bestaande en het nieuwe opleidingsaanbod. Daarbij zal, nemen we aan, bedoeld zijn: ... van het vergelijkbare bestaande en...

Onder e:

Bij een aanvraag voor een nieuwe opleiding met als vestigingsplaats een openbaar lichaam BES wordt naast het bestaande opleidingsaanbod als bedoeld onder a en b in Nederland en op de openbare lichamen BES ook het bestaande onderwijsaanbod op Aruba, Curaçao en Sint-Maarten betrokken. Hiermee wordt in de beleidsregel het beleid verankerd dat nu in de toelichting op de BES-wetgeving is opgenomen.

Kanttekeningen Leido

Zie in de bovenstaande tekst.

Vervolg artikel 11

2. Bij de beoordeling van de ruimte voor de nieuwe opleiding binnen het bestaande onderwijsaanbod betreft de minister in zijn afweging de vraag of de opleiding past bij de zwaartepunten in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling. Indien de nieuwe opleiding past bij

een zwaartepunt in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling wordt aangenomen dat is voldaan aan artikel 6, onder c, tenzij naar het oordeel van de minister al ruimschoots voldoende vergelijkbare opleidingen worden aangeboden om in de behoefte te voorzien.

Toelichting overheid

Zoals gesteld in de algemene toelichting bij deze beleidsregel wordt gestimuleerd dat instellingen opleidingen aanbieden die aansluiten bij de zwaartepunten in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling. Om een instelling de ruimte te bieden om zich op haar zwaartepunten te ontplooiën zal het effect van de nieuwe opleiding op het bestaande aanbod lichter worden gewogen.

Deze lichtere toets komt tot uitdrukking in dit artikel van de beleidsregel over de beoordeling of er ruimte voor de nieuwe opleiding of Ad is binnen het bestaande onderwijsaanbod. Indien geoordeeld wordt dat de aangevraagde nieuwe opleiding inderdaad aansluit bij een of meerdere zwaartepunten in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling, wordt aangenomen dat er voldoende ruimte is voor de opleiding in het landelijke onderwijsaanbod.

De minister kan haar instemming met de aangevraagde opleiding alleen onthouden, indien de minister van oordeel is dat er al ruimschoots voldoende vergelijkbare opleidingen of Ad's worden aangeboden om in de behoefte te voorzien. Uiteraard moet de minister al positief geoordeeld hebben over de criteria ten aanzien van de noodzaak en behoefte aan de opleiding (artikel 6, onder a en b).

Kanttekeningen Leido

Het is dus handig om als hogeschool goed aan te geven wat de zwaartepunten zijn, zoals ze ook in de prestatieafspraken staan dan wel zullen komen te staan. Uiteraard zal de overheid de zwaartepunten weer toetsen aan het eigen beleid, landelijk, regionaal en sectoraal, zodat niet elke instelling op deze manier via een omweg aan nieuwe opleidingen kan komen.

Vervolg artikel 11

3. Naast de basiselementen betreft de minister bij de beoordeling tevens de volgende elementen:
- a. voor zover aanwezig, door de onderwijssector zelf opgestelde en door de rijksoverheid erkende sectorplannen, erkende sectorale of regionale afspraken of door de CDHO uitgevoerde sectoranalyses;
  - b. de zienswijzen die verzorgers van het onderwijs als bedoeld in het eerste lid onder a en b bij de minister hebben ingediend;
  - c. de spreiding van opleidingen in relatie tot de vestigingsplaats of vestigingsplaatsen van de nieuwe opleiding;
  - d. het bestaan van een beperkte onderwijscapaciteit als bedoeld in artikel 7.53 van de wet bij vergelijkbare opleidingen en de onderwijscapaciteit van de nieuwe opleiding;
  - e. de onderwijsvorm, bedoeld in artikel 7.7 van de wet, waarin de opleiding wordt aangeboden; en
  - f. de aanwezige kennisinfrastructuur op de vestigingslocatie van de opleiding.

Toelichting overheid

Hier geven we onze kanttekeningen in de tekst, in kaders.

Onder a:

Voor toelichting zie de algemene toelichting onder het kopje 'Relatie tussen macrodoelmatigheidsbeleid en bestuurlijke arrangementen (prestatieafspraken, sectorplannen en regionale ontwikkelingen)'. Het betreft plannen die aan het departement zijn voorgelegd en waarop het departement

tement heeft gereageerd. Uit een schriftelijke reactie van het departement op deze plannen blijkt in hoeverre de voorstellen 'door de rijksoverheid erkend' worden.

Het zou interessant zijn als er een website is waarop alle betreffende stukken zijn te vinden.

Onder b

De overheid geeft hierbij zelf geen toelichting. Maar het is zo dat de CDHO op haar website de ingediende aanvragen – via een samenvatting – publiceert en dat andere hogescholen hun zienswijze mogen indienen over de plannen van hun collega-instelling. Hoe die meningen exact worden gewogen, is niet duidelijk, maar we nemen aan dat men handelt naar bevind van zaken – en dat de CDHO de opgebouwde expertise volledig aanwendt.

Overigens kan dus, zo staat in de beleidsregel, de CDHO ook zelf met gegevens over vergelijkbare opleidingen en Ad's komen – als de aanvragende hogeschool naar haar mening een niet volledig beeld van het bestaande aanbod heeft ingebracht – ook als de aanbieders daarvan zelf geen zienswijze hebben aangeleverd. Dus die zaken alsmede de conclusies die men trekt, worden hierbij eveneens formeel ingebracht.

Uiteraard zal de CDHO hierover, met een toelichting, bericht doen aan de hogeschool die de aanvraag heeft ingediend – en mogelijk ook om aanvullende informatie vragen als deze CDHO-gegevens daartoe aanleiding zouden geven.

Onder c:

Het hoger onderwijs wordt gezien als een landelijke voorziening. Bij het oordeel over de ruimte in het bestel voor een nieuwe opleiding speelt de locatie waar de nieuwe opleiding wordt aangeboden echter wel een rol. Indien een nieuwe opleiding wordt aangeboden in een regio waar al meer vergelijkbaar aanbod wordt aangeboden, is de kans groter dat de nieuwe voorziening ten koste gaat van het bestaande aanbod. Bij het oordeel over de ruimte in het bestel voor een nieuwe opleiding speelt dus ook de spreidingsinvalshoek en, waar relevant, de regionale arbeidsmarktbehoefte een rol in de afweging.

Het streven is dat er een dekkende Ad-infrastructuur kan ontstaan. Hogescholen die een specifiek Ad-aanbod willen realiseren waaraan in een bepaalde regio een aantoonbare arbeidsmarktbehoefte is, mogen dit doen middels een aanvraag voor een nieuwe Ad of nevenvestiging in regio's van andere hogescholen die om wat voor reden ook (bijvoorbeeld geen aanwezige expertise of niet passend bij het profiel van de instelling) een dergelijk Ad-aanbod niet kunnen realiseren. Dit moeten de hogescholen vooraf wel onderling hebben afgestemd en besproken.

Kijk, dit is een interessante ontwikkeling, behoorlijk nieuw voor het onderwijsstelsel, en belangrijk voor de verdere uitrol van de Ad. Wat hier vrij vertaald staat, is dat de overheid graag overal waar voldoende vraag is en waar doelmatig met de beschikbare middelen wordt omgegaan, bepaalde Ad's ziet worden aangeboden. Maar tevens geeft diezelfde overheid aan hogescholen de ruimte om naast de bachelorsopleidingen (hun bestaansrecht van oudsher) autonoom te kiezen voor wel of niet (gaan) aanbieden van Ad's en – waar mogelijk – masteropleidingen.

Aangezien de aanwezigheid van het aanbod van Bachelors wijst op de aanwezigheid van een relevant (regionaal) werkveld, ligt het voor de hand dat er mogelijk ook (op termijn) behoefte is aan afgestudeerden op het Ad-niveau – gelet op de groeiende noodzaak om meer hoger opgeleiden te hebben en vanwege de verschuiving van de niveaus 3 en 4 naar niveau 5 als gevolg van ander gebruik van arbeid en kapitaal (en ICT) in de veranderende economie. Als een hogeschool in die regio geen onderzoek daarnaar doet als gevolg van een anders ingestoken instellingsbeleid (speerpunten, prestatieafspraken) wordt een uitgelezen kans op het ontwikkelen van kansrijke Ad's gemist.

Vervolgens kan blijken uit onderzoek van de (regionale) branches of uit landelijke analyses van de Nederlandse arbeidsmarkt (uit te splitsen naar delen van het land) dat de Ad's er eigenlijk moeten komen. Ook andere hogescholen in het land kunnen die signalen via hun contacten met het regionale en landelijke werkveld binnenkrijgen.

In dat geval is de overheid bereid om hogescholen elders in het land speciale vestigingsplaatsen toe te staan voor de Ad's die anders niet zouden worden aangeboden door de hogescholen in die regio vanwege andere gemaakte keuzes voor het eigen aanbod.

Maar het kan ook zo zijn dat de vraag vanuit de arbeidsmarkt is gefocust op specifieke vormen van Ad's: een variant die een hogeschool aldaar niet kan aanbieden (denk aan duaal, deeltijd met nadruk op praktijkleren), een onderwijskundige aanpak en inrichting van het programma (denk aan flexibele vormen bij het maken van leerlijnen), enz. In dat geval zou het zelfs zo kunnen zijn dat een bepaalde Ad voor de verschillende vormen aparte aanbieders kent, van binnen en buiten de regio. Daarbij kunnen zowel bekostigde als private instellingen een rol spelen. Zie trouwens hiervoor ook hetgeen in lid e van dit artikel staat.

Een aspect dat hierbij wel interessant is, is de fysieke plek waar die hogeschool van buiten de regio de Ad verzorgt. Het ligt niet voor de hand dat het bij een andere hogeschool is, om verwarring bij allerlei doelgroepen te voorkomen. Wat wel een optie is, is het gebruikmaken van een mbo-locatie aldaar om daarmee een vorm van betrokkenheid van het mbo mogelijk te maken.

Voorwaarde bij dit alles, en dat is logisch, is dat er overleg is gevoerd tussen de aanvragende hogeschool en de betrokken mbo-instelling om deze constructie mogelijk te maken. Daarbij kunnen zaken aan de orde komen als:

- inzet van docenten;
- gebruikmaking van materiaal;
- optimalisering van de leerlijn mbo-4 – Ad;
- doorstroom naar de Bachelor (als de afstand naar de formele lesplaats van de Bachelor relatief groot is) van een hogeschool in die regio, als deze daar wordt gegeven en er sprake kan zijn van een studeerbare, doorlopende leerlijn (bijv. als de regionale hogeschool wel de deeltijdse Bachelor aanbiedt, maar geen Ad – en dat die dan van buiten de regio wordt verzorgd);
- PR en communicatie rond de Ad;
- Contacten met het regionale werkveld.

Onder d:

Indien het instellingsbestuur een onderwijscapaciteit hanteert, kan verdringing van bestaand aanbod beperkt blijven. Indien voor vergelijkbare opleidingen van andere instellingen een numerus fixus geldt, dan kan er ruimte zijn voor de nieuwe opleiding, indien de vraag (van studenten en arbeidsmarkt) groter is dan het aanbod.

Onder e:

In principe wordt bij de toetsing of er plaats is binnen het bestaande aanbod, het bestaande vergelijkbare aanbod in aanmerking genomen, ongeacht de vorm waarin dit wordt verzorgd. Hierop kan een uitzondering worden gemaakt, indien de vorm van belang is voor de doelgroep van de opleiding. Wordt de nieuwe opleiding aangeboden voor een specifieke doelgroep (bijvoorbeeld voor werkenden in een deeltijd of duaal traject), die in het bestaande aanbod nog onvoldoende bediend wordt, dan kan er ruimte zijn voor deeltijdaanbod, hoewel er al voldoende voltijdaanbod in het bestel aanwezig is.

Bij de kanttekeningen bij lid c alsmede bij de algemene inleiding van deze nieuwsbrief (opmerkingen over vt/dt/duaal aan de hand van artikel 6.2 lid van de wet), is op dit punt al het een en ander gemeld. Hier gaat om een meer 'formele' situatie waarbij een hogeschool in een regio een opleiding bewust alleen in een of twee vormen aanbiedt – en niet in alle drie (voltijd, deeltijd, duaal). Een andere hogeschool, van binnen of buiten de regio, kan vervolgens merken dat er wel een duidelijke vraag is naar de opleiding in die vorm en kan derhalve daarvoor een accreditatie aanvragen. Dus de opleidingen worden wel door meerdere instellingen aangeboden, maar ze zijn complementair aan elkaar vanwege de scheiding der vormen.

Wel is het dan zo dat geen van beide hogescholen in de periode daarna zonder verdere toetsing door de CDHO, dus automatisch, de nog ontbrekende vorm(en) kan gaan invoeren. Daarmee zou men in elkaars vaarwater komen en wordt met terugwerkende kracht het oordeel van de

CDHO over het mogen aanbieden van die opleidingsvorm onderuit gehaald. Bovendien kan worden teruggevallen op de formele situatie die er was tijdens de toekenning van die Ad waarbij de hogeschool in die regio bewust heeft afgezien van het zelf aanbieden ervan, dit in het instellingsbeleid had opgenomen en ook geen 'zienswijze' heeft ingediend. Daarmee heeft die hogeschool formeel de uitbreiding op termijn zelf beperkt. Natuurlijk kan de hogeschool van buiten de regio daarop besluiten zich terug te trekken en de Ad over te dragen, maar dat is dan een mooi voorbeeld van voortschrijdend inzicht en de bereidheid om voor een wat langere termijn de Ad-markt te verdelen... Een punt voor de Vereniging Hogescholen, lijkt ons, het landelijke aanbod in de gaten houdend.

Onder f:

Met de vestigingslocatie van de opleiding wordt bedoeld de locatie waar het merendeel van het onderwijs wordt gegeven. Er zijn verschillende redenen om het aspect van kennisinfrastructuur te laten meewegen bij de beoordeling of er ruimte is in het bestaande aanbod voor een nieuwe opleiding, namelijk:

- bij toetsing van een verplaatsing/ nevenvestiging van een opleiding in verband met een aanwezige kennisinfrastructuur op een campus of kennisinstituut dat elders gevestigd is dan de aanvragende instelling,
- bij toetsing of een nieuwe opleiding een bestaande kennisinfrastructuur in een bepaalde regio verder kan versterken,
- bij toetsing of een instelling wel over de benodigde kennisinfrastructuur beschikt voor het aanbieden van een aangevraagd nieuwe opleiding.

Het gaat hier dus om de locatie, een plek binnen de gemeente die als vestigingsplaats wordt beoogd. Daar moeten wel de voorzieningen beschikbaar zijn om het onderwijs op de juiste wijze te kunnen geven en verder alles wat in de aanvraag is aangevoerd om juist daar die opleiding te kunnen vestigen.

Het volledig (moeten) leunen op een andere vestigingsplaats is dan niet een geschikte aanpak, wanneer bijvoorbeeld studenten en docenten voortdurend heen en weer moeten reizen, om maar wat te noemen.

Kanttekeningen Leido:

Zie in de tekst hierboven.

Artikel 12 - Instemming met een joint degree, zijnde een nieuwe opleiding

Het bepaalde in de artikelen 6 tot en met 11 is van overeenkomstige toepassing op het voornemen tot het verzorgen van een joint degree.

Toelichting overheid

Indien één Nederlandse instelling een joint degree-opleiding wil verzorgen met één of meer buitenlandse instellingen wordt de opleiding in het kader van macrodoelmatigheid beoordeeld als ware het een 'reguliere' opleiding. Als meer dan één Nederlandse instelling voor hoger onderwijs betrokken is bij het voornemen tot het verzorgen van de joint degree is het bepaalde in de artikelen 6 tot en met 11 van toepassing waaronder begrepen dat als een nieuwe joint degree past bij een zwaartepunt in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van één van de instellingen wordt aangenomen dat is voldaan aan artikel 6, onder c, tenzij naar het oordeel van de minister al ruimschoots voldoende vergelijkbare opleidingen worden aangeboden om in de behoefte te voorzien.

Kanttekeningen Leido

Voor zover valt na te gaan, is het toegestaan een joint degree te hebben voor de Ad. Dat biedt wellicht kansen voor hogescholen die juist een netwerk rond een of meer Ad's willen opzetten.

Artikel 13 - Aanvullende criteria voor instemming met een hbo-masteropleiding

1. De minister stemt in met een voornemen tot het verzorgen van een hbo-masteropleiding indien het instellingsbestuur in aanvulling op artikel 6 en - indien van toepassing - op artikel 12 heeft aangetoond dat de opleiding wordt gerealiseerd ten behoeve van een door de rijksoverheid vastgesteld prioritair gebied.
2. Met een prioritair gebied wordt gelijkgesteld een hbo-masteropleiding die aansluit op een driejarig hbo-bachelortraject voor vwo'ers als bedoeld in artikel 7.9a van de wet.

Toelichting overheid

Of de hbo-masteropleiding inspeelt op een prioritair gebied moet blijken uit beleidsstukken van de rijksoverheid. De prioritaire gebieden zijn de economische topsectoren (zie human capital agenda's), zorg en onderwijs. Hbo-masteropleidingen die aansluiten op driejarige hbo-bacheloropleidingen voor vwo'ers worden gelijkgesteld aan een prioritair gebied, mits ook inhoudelijk gezien behoefte (artikel 6) aan een dergelijke opleiding bestaat.

Kanttekeningen Leido

We willen graag ingaan op de bacheloropleiding die kan worden ingericht op basis van 180 studiepunten. Los van het feit dat het gaat om een programma van 240 studiepunten dat in drie jaar mag worden aangeboden (en daarover wordt hier nu niet verder maar niets gezegd), wordt in de wet in artikel 7.9a zelf niet over vwo'ers gesproken – alleen maar in de kop van het artikel. Dat is wellicht het gevolg van het feit dat de besluitvorming over het artikel in twee stappen heeft plaatsgevonden: Eerst was deze optie alleen bedoeld voor vwo'ers, maar vervolgens is op aandringen van allerlei stakeholders vastgesteld dat het in het algemeen mag gaan om groepen studenten die naar de mening van het hogeschoolbestuur in staat worden geacht een bacheloropleiding in drie jaren te kunnen doen. De tekst in de beleidsregel moet dus worden aangepast (zie de annex bij deze nieuwsbrief).

Maar we hebben daarnaast ook nog een paar vragen bij deze constructie:

- Staat die hbo-master alleen open voor voormalige vwo'ers?
- En dan alleen als ze ook de hbo-bachelor echt in drie jaar hebben afgerond?
- Mogen dan vervolgens alle studenten die er drie jaar over doen, naar die hbo-master?
- Kan een hogeschool een nieuwe opleiding aanvragen in een bepaalde vestiging die louter en alleen is gebaseerd op een vormgeving van drie jaar (om daar vervolgens een hbo-master te gaan aanbieden)?

Paragraaf 4 - Aanvraag en instemming met nevenvestiging

Artikel 14 - Inhoud aanvraag voor instemming met nevenvestiging

1. Onverminderd artikel 15, zevende lid, is het bepaalde in artikel 4 en artikel 5, eerste lid, aanhef en onder b, c, d, e, en h en tweede lid, aanhef en onder a, b, c en d op het voornemen voor een nevenvestiging van overeenkomstige toepassing.
2. In aanvulling op het bovenstaande dient de aanvraag tevens te vermelden of de nieuwe vestigingsplaats de gehele opleiding omvat of een gedeelte daarvan en, in geval van het laatste welk gedeelte.
3. In afwijking van het eerste en tweede lid kan het overleggen van de genoemde gegevens achterwege blijven indien het instellingsbestuur voornemens is een bestaande opleiding (dan wel een gedeelte daarvan) een nevenvestiging te verzorgen in een gemeente of een openbaar lichaam BES waar een met het betreffende onderwijs samenhangend Center of Expertise is gevestigd. Een melding als bedoeld in artikel 15, zevende lid, volstaat.

Toelichting overheid

Lid 1: Zie artikelsgewijze toelichting op artikel 5.

Indien een instelling een opleiding verzorgt in meerdere vormen en bijvoorbeeld maar één vorm van die opleiding in een nieuwe gemeente wil verzorgen, dan dient daarvoor een aanvraag te worden ingediend

Lid 3: Indien het instellingsbestuur een in het Croho geregistreerde opleiding of Ad tevens wil verzorgen in een gemeente waar een met het betreffende onderwijs samenhangend Center of Expertise is gevestigd of daarheen wil verplaatsen, dan hoeft hiervoor geen macrodoelmatigheidsaanvraag te worden ingediend. Wel dient deze nevenvestiging aangemeld te worden bij het CDHO.

Kanttekeningen Leido

Hier wordt dus nog een keer expliciet gemeld dat een nevenvestiging ook alleen maar mag worden geopend voor een of twee van de varianten voltijd, deeltijd en dual. Daaruit kan naar onze mening worden afgeleid dat er vervolgens ook geen automatisme bestaat als vervolgens daarna door de instelling de wens wordt geuit aldaar meerdere varianten te gaan inzetten – zeker als die variant in een andere vestigingsplaats nog niet voorkomt.

Artikel 15 - Voorwaarden voor instemming met nevenvestiging

1. De minister stemt in met een voornemen voor een nevenvestiging in de nieuwe gemeente indien het instellingsbestuur heeft aangetoond dat
  - a. een behoefte bestaat aan de opleiding, zijnde
    - overwegend een arbeidsmarktbehoefte;
    - overwegend een maatschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte; of
    - overwegend een wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte; en dat
  - b. in het landelijk onderwijsaanbod ruimte is voor de opleiding.
2. De artikelen 8 tot en met 10 zijn van overeenkomstige toepassing.
3. Artikel 11, lid 1 en lid 3, is op de beoordelingswijze van overeenkomstige toepassing.
4. Artikel 11, lid 2, is van overeenkomstige toepassing waarbij rekening wordt gehouden met hetgeen in de prestatieafspraken met de instelling staat over herschikking van het onderwijsaanbod van de instelling.
5. Indien het voornemen een joint degree betreft, is artikel 12 van overeenkomstige toepassing.
6. Indien het voornemen een hbo-masteropleiding betreft, is artikel 13 van overeenkomstige toepassing.
7. In afwijking van het eerste tot en met het zesde lid, stemt de minister in met een voornemen als bedoeld in artikel 14, derde lid, nadat het instellingsbestuur dit voornemen bij de CDHO schriftelijk per post en elektronisch heeft gemeld.

Toelichting overheid

Lid 1:

Onder a: Zie de artikelsgewijze toelichting op artikel 6.

Onder b: Zie de artikelsgewijze toelichting op artikel 11.

Lid 2: Zie artikelsgewijze toelichting op de artikel 8 tot en met 10.

Lid 3: Zie artikelsgewijze toelichting op artikel 11.

Lid 4: Zie de artikelsgewijze toelichting op artikel 11.

Lid 5: Zie artikelsgewijze toelichting op artikel 12.

Lid 6: Zie artikelsgewijze toelichting op artikel 13.

Lid 7: Met de ontvangst van het voornemen van de instelling daartoe stemt de minister daarmee in. Op grond van artikel 6.13 van de wet dient de instelling vervolgens de nieuwe vestigingsplaats in het Croho te laten registreren.

Kanttekeningen Leido

Ook wij kunnen zeggen: Zie de kanttekeningen op de genoemde plekken.

Paragraaf 5 - Aanvraag en instemming met verplaatsing

Artikel 16 - Inhoud aanvraag voor instemming met verplaatsing.

1. Onverminderd het bepaalde in artikel 17, vijfde lid, is het bepaalde in artikel 4 en artikel 5, eerste lid, aanhef en onder b, c d, e en h en tweede lid, aanhef en onder a, b, c en d op het voornemen voor een verplaatsing van overeenkomstige toepassing.
2. In aanvulling op het eerste lid dient de aanvraag tevens te vermelden of de verplaatsing de gehele opleiding betreft dan wel een gedeelte daarvan en, in het laatste geval welk gedeelte.
3. In afwijking van het eerste lid en het tweede lid kan het overleggen van de genoemde gegevens achterwege blijven indien het instellingsbestuur voornemens is een bestaande opleiding (dan wel een gedeelte daarvan) te verplaatsen naar een gemeente of een openbaar lichaam BES waar een met het betreffende onderwijs samenhangend Center of Expertise is gevestigd. Een melding als bedoeld in artikel 17, vijfde lid, volstaat.

Toelichting overheid

Bij verplaatsing gaat het om het opheffen van de oorspronkelijke vestigingsplaats van een opleiding en het openen van een nieuwe vestigingsplaats.

Lid 1: Zie artikelsgewijze toelichting op artikel 5.

Lid 3: Zie artikelsgewijze toelichting op artikel 14.

Kanttekeningen Leido: Zie ter bestemder plaatse...

Artikel 17 - Voorwaarden voor instemming met verplaatsing

1. De minister stemt in met een voornemen voor een verplaatsing, indien het instellingsbestuur heeft aangetoond dat er in het landelijk onderwijsaanbod ruimte is voor de opleiding.
2. Artikel 11, lid 1, onder a, b, c en e, is op de beoordelingswijze van overeenkomstige toepassing.
3. Artikel 11, lid 2, is van overeenkomstige toepassing waarbij rekening wordt gehouden met hetgeen in de prestatieafpraak met de instelling staat overerschikking van het onderwijsaanbod van de instelling.
4. Artikel 11, lid 3, is op de beoordelingswijze van overeenkomstige toepassing.
5. In afwijking van het eerste tot en met het vierde lid stemt de minister in met dit voornemen nadat het instellingsbestuur dit voornemen bij de CDHO schriftelijk per post en elektronisch heeft gemeld.

Toelichting overheid

Zie artikelsgewijze toelichting op artikel 11.

Aangezien het bij verplaatsing van het aanbod niet gaat om uitbreiding van het aanbod is altijd beoogd deze toetsing te beperken tot de impact van de verplaatsing op het bestaande aanbod. De arbeidsmarktbehoefte hoeft niet in kaart te zijn gebracht om de hierboven geschetste weging te kunnen uitvoeren. Het criterium voor een verplaatsing is daarom beperkt tot alleen een weging van de nadelige effecten van de verplaatsing op bestaand aanbod.

Kanttekeningen Leido

Het gaat dus bij een verplaatsing (niet over een kleine afstand...) van een opleiding of Ad om: in plaats X niet meer geven, en als nieuw in plaats Y. Overigens kan Y een bestaande vestigingsplaats zijn, maar ook een nieuwe nevenvestiging. In de toelichting staat dat de arbeidsmarktbehoefte niet in kaart hoeft te worden gebracht. Ja, landelijk kan dat zo zijn, hoewel er in de loop der tijd best veranderingen kunnen zijn opgetreden, wetende dat we met een zeer dyna-

mische economie te maken hebben. Ook kennen we ondanks ons kleine land toch vaak grote regionale verschillen in de behoefte aan afgestudeerden. Uiteraard zal, een veel gebruikt voorbeeld, een opleiding Maritiem Officier niet zo snel in Venlo worden ondergebracht... (en dan is de beschikbaarheid aan stageplaatsen ook best een aspect van de relevantie voor de arbeidsmarkt).

Paragraaf 6 - Voornemen nieuwe Ad, nevenvestiging of verplaatsing

Artikel 18 - Overeenkomstige toepassing

Hetgeen in de paragrafen 3, 4 en 5 is bepaald ten aanzien van het voornemen voor een nieuwe opleiding, dan wel voor een nevenvestiging of verplaatsing is van overeenkomstige toepassing op het voornemen voor een nieuwe Ad, een nevenvestiging of verplaatsing van een Ad.

Toelichting overheid

Met de inwerkingtreding van de Wet kwaliteit in verscheidenheid vindt een zelfstandige macrodoelmatigheidstoets van het Ad-programma plaats. In verband daarmee worden de paragrafen 3 tot en met 5, die zien op opleidingen van overeenkomstige toepassing op het Ad-programma verklaard.

Kanttekeningen Leido

De Ad wordt dus in de beleidsregel behandeld als zijnde een opleiding (zie eerder in dit nummer).

Paragraaf 7 - Herordening en samenvoeging

Artikel 19 - Aanvraag samenvoeging van bestaande opleidingen tot één joint degree of een brede opleiding (planningsneutrale conversie)

De aanvraag gaat vergezeld van het oordeel van de NVAO of ter zake sprake is van een nieuwe opleiding of een joint degree, zijnde een nieuwe opleiding. De aanvraag betreffende de samenvoeging van bestaande opleidingen tot een brede opleiding gaat voorts vergezeld van de volgende informatie:

- a. de beoogde startdatum van de samengevoegde opleiding respectievelijk joint degree en, voor zover noodzakelijk, de redelijke termijn waarbinnen de studenten de oorspronkelijke opleiding kunnen afronden;
- b. indien de nadere vooropleidingseisen, bedoeld in artikel 7.25 en 7.25a van de wet en, voor zover van toepassing, de aanvullende eisen, bedoeld in artikel 7.26 van de wet, van de samen te voegen opleidingen verschillen, kan het instellingsbestuur een voorstel voor de nieuw te stellen eisen indienen
- c. of het instellingsbestuur eventueel gebruik wil maken van de in artikel 6.2, vijfde lid, van de wet genoemde mogelijkheid om de brede opleiding zonder instemming van de minister ten hoogste vijf jaar na de start van de opleiding weer te splitsen in de oorspronkelijke opleidingen.

Toelichting overheid

Artikel 19, eerste lid, onder a en b

Bij de aanvraag van het voornemen om twee of meer reeds in het Croho opgenomen opleidingen samen te voegen tot een verbrede opleiding beoordeelt de minister, met inachtneming van het standpunt van de NVAO, of dit voornemen al dan niet leidt tot het verzorgen van een nieuwe opleiding. De initiatief nemende instelling dient een onderbouwing van de programmatische effecten van de samenvoeging aan de NVAO voor te leggen. De NVAO toetst marginaal of de samenvoeging programmatisch binnen aanvaardbare grenzen blijft. De NVAO doet dit aan de hand van het door haar daartoe opgestelde protocol. Als er geen indicaties zijn dat een nieuwe

opleiding is ontwikkeld, neemt de NVAO het standpunt in dat de toets nieuwe opleiding achterwege blijft. Uitgesloten van samenvoeging zijn opleidingen waarover de NVAO heeft besloten dat geen accreditatie kan worden verleend.

Als bij de beroepsvereisten een bepaald diploma is aangemerkt, wordt niet met samenvoeging ingestemd.

Als voor de samen te voegen opleidingen verschillende vervaldata gelden voor de accreditatieperiode, gaat de eerstkomende vervaldatum over op de verbrede opleiding die uit de samenvoeging voortkomt.

In geval van een positief besluit van de Minister legt het instellingsbestuur de wijzigingen in het onderwijsaanbod voor aan de DUO ter registratie in het Croho en overlegt daartoe het standpunt van de NVAO en het besluit van de minister. Op het moment van registratie van de verbrede opleiding in het Croho vervalt de registratie van de oorspronkelijke opleidingen. Dit kan ofwel direct ofwel gefaseerd plaatsvinden. In elk geval zal vanaf het moment dat de eerste inschrijving voor de verbrede opleiding openstaat geen eerste instroom meer in de oorspronkelijke opleidingen mogelijk zijn.

Zolang de oorspronkelijke opleidingen nog een bepaalde periode geregistreerd blijven, zal de instelling ook voor die opleidingen aan de accreditatieverplichtingen moeten voldoen.

Bij samenvoeging van bestaande opleidingen blijven voor de samengevoegde opleidingen de facto de lichtste nadere vooropleidingseisen en aanvullende eisen gelden, totdat voor de samengevoegde opleidingen nieuwe nadere vooropleidingseisen en aanvullende eisen zijn vastgesteld. Hiertoe dient het instellingsbestuur een voorstel c.q. aanvraag in. Gelden voor samen te voegen opleidingen voor slechts één opleiding aanvullende eisen, dan gelden voor de samengevoegde opleiding geen aanvullende eisen.

c:

Conform hetgeen in de wet 'Kwaliteit in Verscheidenheid' is bepaald krijgen instellingen de gelegenheid om na vijf jaar de brede opleiding te splitsen in de oorspronkelijke opleidingen.

Zowel bij de afbouw van de smalle opleidingen, bij de start van de brede opleiding, als bij de eventuele afbouw van de brede opleiding na vijf jaar dient in het belang van de studenten gefaseerd te worden afgebouwd als hiervoor in de toelichting bedoeld.

Joint degree.

Wanneer er sprake is van het voornemen om een bestaande wo- of hbo- masteropleiding om te vormen naar een joint degree met één of meer buitenlandse instellingen en de opleiding een grotere studielast krijgt, blijft de macrodoelmatigheidsstoets achterwege.

Kanttekeningen Leido

Een van de zaken die spelen bij de samenvoeging van twee of meer huidige bacheloropleidingen tot een nieuwe brede bacheloropleiding, is hoe vervolgens om te gaan met de Ad's in die huidige opleidingen. In de beleidsregel wordt hierop niet ingegaan.

Naar onze mening kunnen de desbetreffende Ad's gewoon blijven bestaan en worden ondergebracht in de nieuwe brede opleiding. Ze blijven net zo goed arbeidsmarktrelevant... Daarnaast is het wel van belang om in de nieuwe OER goed te omschrijven wat de mogelijkheden zijn om met zo'n Ad een resterend programma te volgen teneinde de Bachelorgraad te verwerven. Het is zonder meer voorspelbaar dat de brede opleiding een aantal 'afstudeerroutes' kent (te vergelijken met de voormalige opleidingen die zijn gebundeld) zodat in de OER kan worden omschreven hoe de doorstroom naar die afstudeerrichtingen wordt vormgegeven en ingevuld.

Het is voorstelbaar dat de combinatie met de 'voormalige' bacheloropleiding een naadloze leerlijn oplevert en dat bij de andere richtingen een schakeldeel (brugprogramma) nodig is. Even een formele kanttekening daarbij: Aangezien de Ad behoort bij de nieuwe brede opleiding mag het schakeldeel wettelijk gezien niet meer dan 30 studiepunten omvatten.

Artikel 20 - Instemming met voorwaarden samenvoeging van bestaande opleidingen tot één joint degree of een brede opleiding (planningsneutrale conversie)

1. De minister stemt in met een voornemen om een twee of meer in het Croho geregistreerde opleidingen samen te voegen tot:
  - a. een joint degree, indien er sprake is van een omvorming van een bestaande masteropleiding naar een joint degree met een of met een of meer buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs en de opleiding een grotere studielast krijgt.
  - b. een brede opleiding, indien dit voornemen naar het oordeel van de NVAO, gelet op de door het instellingsbestuur beschreven programmatische relatie tussen de betreffende opleidingen, niet leidt tot het verzorgen van een nieuwe opleiding
2. Indien het voornemen ertoe strekt dat de samengevoegde opleiding of joint degree in een voor beide oorspronkelijke opleidingen nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd, dan wordt die vestigingsplaats overeenkomstig paragraaf 4 getoetst.

Toelichting overheid

Artikel 20, lid 2:

Indien het voornemen bestaat de samen te voegen opleidingen of de joint degree niet in een van de vestigingsplaatsen van de oorspronkelijke opleidingen te verzorgen, maar in een andere gemeente, dient de aanvraag wat betreft die vestiging worden getoetst op macrodoelmatigheid overeenkomstig de toets voor een nevenvestiging. In dat geval is in de nieuwe gemeente sprake van uitbreiding van het onderwijsaanbod met een nieuwe voorziening.

Ter zake van een aanvraag om een planningsneutrale conversie adviseert de CDHO de minister niet. Als de NVAO heeft geoordeeld dat de samenvoeging leidt tot een nieuwe opleiding, dan zal het instellingsbestuur een aanvraag tot instemming op grond van artikel 4 moeten indienen om zijn plannen te kunnen realiseren. In dat kader wordt de CDHO uiteraard wel om een advies gevraagd.

Kanttekeningen Leido

Verder niets bij aan te tekenen.

Paragraaf 8 - Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 21

Een aanvraag die vóór de inwerkingtreding van deze beleidsregel is ingediend, alsmede een bezwaarschrift tegen een besluit op dat voornemen, wordt overeenkomstig de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012 afgehandeld, tenzij toepassing van deze beleidsregel tot een voor de aanvrager respectievelijk de bezwaarde, gunstiger uitkomst leidt.

Artikel 22 - Inwerkingtreding

Onder gelijktijdige intrekking van de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012 treedt deze beleidsregel in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin hij wordt geplaatst.

Artikel 23 - Citeertitel

Deze beleidsregel wordt aangehaald als: Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2014. Deze beleidsregel zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Toelichting overheid

Een voornemen dat vóór de inwerkingtreding van deze beleidsregel bij de minister is ingediend, alsmede een bezwaarschrift tegen een besluit op dat voornemen, wordt overeenkomstig de

Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012 afgehandeld, tenzij de toepassing van deze beleidsregel voor de instelling is te prefereren.

De Minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, M. Bussemaker

TOELICHTING OP DE BELEIDSREGEL

Naast de toelichting op de artikelen zelf heeft de overheid ook een toelichting opgesteld die in het algemeen ingaat op de redenen om de regeling uit 2012 aan te passen en aan te vullen. Veel van de zaken die daarbij aan de orde komen, zijn ook terug te vinden in de artikelsgewijze toelichting en ook wij hebben in onze kanttekeningen daar ook al behoorlijk rekening mee gehouden. We geven de tekst van de algemene toelichting hieronder, met door de tekst heen – in de bekende kadertjes – nog wat commentaar van Leido-kant.

Algemeen

Deze beleidsregel heeft betrekking op bekostigd hoger onderwijs. In deze beleidsregel is aangegeven op welke wijze de minister invulling geeft aan zijn wettelijke bevoegdheden ten aanzien van de beoordeling van de doelmatigheid van voornemens van hogescholen en universiteiten tot

- het verzorgen van een nieuwe opleiding;
- het verzorgen van (een deel van) een bestaande opleiding in een andere gemeente (nevenvestiging);
- de verplaatsing van (een deel van) een bestaande opleiding naar een andere gemeente (verplaatsing);
- de samenvoeging van bestaande opleidingen, niet zijnde Ad' s in het kader van verbreding;
- een nieuwe Ad.

Dergelijke mutaties beïnvloeden het geheel van de voorzieningen op het gebied van het hoger onderwijs dan wel de spreiding van die voorzieningen, zoals bedoeld in de artikelen 6.2, eerste lid en 7.17, derde lid, van de wet, wat ook wel wordt aangeduid met het begrip macrodoelmatigheid. De minister van EZ is verantwoordelijk voor het hoger onderwijs op het domein van landbouw en natuurlijke omgeving en kent op dit domein nieuwe opleidingen en vestigingen van opleidingen in een andere gemeente (nevenvestiging of verplaatsing) toe overeenkomstig deze beleidsregel. Dit domein maakt deel uit van het groene kennissysteem.

In deze toelichting komen de volgende onderwerpen aan de orde:

1. Pijlers macrodoelmatigheidsbeleid
2. Nadere toelichting macrodoelmatigheidsbeleid
3. Herzieningen t.o.v. beleidsregel 2012
4. Beoordelingskader
5. Gevoerd overleg
6. Administratieve lasten.

1 Pijlers macrodoelmatigheidsbeleid

Het toetsen van nieuwe opleidingen en nieuwe vestigingsplaatsen was en blijft wenselijk om te waarborgen dat het opleidingsaanbod correspondeert met de behoeften van studenten, werkgevers en maatschappij. Het gaat daarbij niet alleen om de macrodoelmatigheid van nieuwe opleidingen, ook herordening van het bestaande aanbod is aan de orde.

Het gaat bij doelmatigheid niet alleen om het voorkomen van overlap, dus waar met minder aanbod kan worden volstaan, maar eveneens om het zorgen voor een dekkend aanbod. In Nederland zijn de afstanden klein, kunnen mensen gemakkelijk reizen, maar er zijn doelgroepen waarvoor het toch wel erg handig zou zijn als er zo weinig mogelijk tijd verloren gaat...

Daarbij is onder andere een ontwikkeling naar meer brede opleidingen een aandachtspunt. Werkgeversverenigingen en studenten hebben tevens behoefte aan een minder omvangrijk en transparanter aanbod.

Instellingen staan positief tegenover deze behoeften. Tegelijkertijd wijzen ze er wel op dat het van belang is om eigen beleidsruimte te hebben voor het starten van nieuwe opleidingen waarmee kan worden ingespeeld op veranderingen in de behoeften van de arbeidsmarkt en de maatschappij. Voor universiteiten geldt dat de verbondenheid met onderzoek een remmende werking heeft op de ontwikkeling van nieuw opleidingsaanbod. Een onderzoeksinfrastructuur is immers niet zomaar opgebouwd. Ook lijkt bij een aantal instellingen de notie van doelmatigheid in toenemende mate een rol te spelen bij de beoordeling van het eigen aanbod. Hierbij geldt echter dat microdoelmatigheid niet per definitie macrodoelmatigheid is.

In de Strategische Agenda hoger onderwijs en wetenschap: Kwaliteit in verscheidenheid (hierna strategische agenda), is geconcludeerd dat het onderwijsaanbod in Nederland gedifferentieerder moet om het talent in Nederland optimaal te kunnen ontwikkelen. Studenten vragen om differentiatie om recht te doen aan het feit dat de studentenpopulatie divers is in vooropleiding, belangstelling, niveau en leeftijd. Werkgevers vragen om differentiatie om de aansluiting met de arbeidsmarkt te bevorderen. Met de instellingen in het hoger onderwijs is daarom in de hoofdlijnenakkoorden afgesproken dat er gewerkt wordt aan een transparant, scherp geprofileerd en doelmatig opleidingsaanbod. Om dit te bereiken is afgesproken dat de zwaartepunten in onderwijs- en onderzoeksaanbod van een instelling en de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van een opleiding een prominentere rol gaan spelen in het macrodoelmatigheidsbeleid.

Het macrodoelmatigheidsbeleid kent een viertal pijlers om deze doelstellingen te bereiken:

1. Prestatieafspraken.
2. Sectorale verkenningen en analyses.
3. Het structureel garanderen van meer transparantie in naamgeving van opleidingen.
4. Behoud van uitgangspunten beleidsregel 2012 aangescherpt met nieuwe ontwikkelingen.

2 Nadere toelichting pijlers macrodoelmatigheidsbeleid

Hieronder worden de vier pijlers nader toegelicht. Daarbij worden tevens enkele elementen toegelicht die niet direct zijn opgenomen in de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs, maar die zoals hierboven geschetst, onderdeel zijn van het macrodoelmatigheidsbeleid en voortvloeien uit de ruimte die de regeling aan de instellingen laat.

Pijlers 1 en 2

Met de bekostigde instellingen zijn prestatieafspraken gemaakt over hun instellingsprofiel en zwaartepunten in onderwijs en onderzoek. Deze profielkeuze kan gepaard gaan met een herijking van het onderwijsaanbod per instelling, waarbij de instellingen in onderling overleg ook aandacht hebben voor de landelijke doelmatigheid van het aanbod. In het hoger onderwijs worden sectorale verkenningen en analyses uitgevoerd naar het landelijke opleidingsaanbod, de studenteninstroom en de opleidingsbehoefte op de arbeidsmarkt. Deze sectorale verkenningen en analyses kunnen aanleiding zijn om het onderwijsaanbod in de betreffende sector tegen het licht te laten houden en het bestaande aanbod te herordenen door bijvoorbeeld kleine opleidingen onder te brengen in bredere opleidingen, sectorale afspraken over naamgeving of bij onvoldoende maatschappelijke relevantie opleidingen op te heffen. Een dergelijke operatie heeft onlangs plaatsgevonden in de wo-sector Geesteswetenschappen en loopt op dit moment in de hbo-sector Techniek.

In de hbo-kunstensector is een sectorplan uitgebracht dat onder meer leidt tot een reductie van het aantal studenten in de bacheloropleidingen in het kunstvakonderwijs. Ook de hogescholen die groen onderwijs verzorgen hebben een gezamenlijk sectorplan ontwikkeld. In het kader van de wijzigingen in het aanbod van instellingen die bijvoorbeeld voortkomen uit de plannen van instellingen rond profilering en prestatieafspraken of naar aanleiding van een sectorale herordening van het opleidingsaanbod wordt aan de instellingen de mogelijkheid geboden een samenhangend plan in te dienen voor aanpassing van meerdere opleidingen tegelijk. Hiermee kunnen zij een geïntegreerd beeld van de ontwikkelingen in hun opleidingen ter beoordeling voorleggen.

Het voordeel van een dergelijke beoordeling in samenhang is dat de CDHO en de minister een beter beeld krijgen van de totale doelmatigheidsverbetering die de instelling wil bewerkstelligen. Instellingen worden opgeroepen van deze mogelijkheid gebruik te maken.

Pijler 3

Naast deze herordening van het opleidingsaanbod gaat ook meer aandacht uit naar de naamgeving van opleidingen. De naam van een opleiding moet transparant zijn en inzicht geven in het vakgebied waarop de opleiding zich richt. Transparante naamgeving maakt het voor aspirant-studenten namelijk gemakkelijker de juiste opleiding te kiezen en vermindert daarom de kans op uitval. Hoewel op dit moment al veel namen een dergelijk inzicht geven, kan hierin nog een verbetering worden gemaakt. Met de inwerkingtreding van de Wet kwaliteit in verscheidenheid wordt hierin voorzien in de artikelen 5a.2 en 7.3. Om naast initiatieven vanuit de sector (zoals herordeningsoperaties) ook structureel een transparante naamgeving van opleidingen te garanderen, is in de wet opgenomen dat de NVAO de taak heeft om te beoordelen of de naamgeving van nieuwe opleidingen en de wijzigingen van namen van bestaande opleidingen transparant is (artikel 5a.2, lid 2a van de wet). De rol van de NVAO blijft gericht op de vraag of de naam de inhoud van de opleiding goed dekt. Indien mogelijk, wordt het oordeel over de naam vooral gebaseerd op reeds bestaande sectorale afspraken over naamgeving van opleidingen (transparantieoordeel). De NVAO oordeelt over de vraag of de naam aansluit bij de voor de visitatiegroep of sector gebruikelijke naam voor vergelijkbare opleidingen.

Waar het (nieuwe) initiële opleidingen van bekostigde instellingen betreft, kan de NVAO daarbij de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) om een oordeel vragen. De rol van de CDHO heeft dan met name betrekking op de vraag of de voorgestelde naam van de opleiding afwijkt van de gebruikelijke namen in de sector voor vergelijkbare opleidingen. De NVAO neemt dit advies mee bij de toets nieuwe opleiding. Een naamswijziging van bestaande opleidingen kan plaatsvinden in het kader van een accreditatieprocedure. In dit verband kan de clusterwijze accreditatie, die is geïntroduceerd met de wet 'Versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs', behulpzaam zijn.

Bij uitzondering zal een tussentijdse naamswijziging mogelijk zijn (artikel 7.3, vijfde lid van de wet). Dit kan als met de naamswijziging wordt beoogd aan te sluiten bij wat binnen de visitatiegroep of sector gebruikelijk is. Bij de beoordeling van dit verzoek gaat de NVAO na of, tegelijkertijd met de naam, ook de inhoud van de opleiding zodanig wijzigt dat er feitelijk sprake is van een nieuwe opleiding. In dat geval zal zij niet instemmen met de naamswijziging, omdat de instelling daarvoor de procedure voor een nieuwe opleiding dient te volgen. De naamswijziging leidt niet tot indeling van de opleiding in een ander CROHO-onderdeel.

Als de instelling een naam wil hanteren waarmee de NVAO niet akkoord is, zal de uiterste consequentie zijn dat de NVAO geen positief besluit afgeeft. Dit geldt bij zowel een verzoek om een toets nieuwe opleiding als bij een accreditatie en is ook van toepassing op niet-bekostigde onderwijsinstellingen.

Pijler 4

Met de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012 is reeds ingezet op meer flexibiliteit ten behoeve van de vernieuwing en verbreding van bestaande opleidingen en op een restrictief beleid ten aanzien van nieuwe opleidingen en nieuwe vestigingsplaatsen. Bij de toetsing van nieuw aanbod spelen twee vraagstukken een belangrijke rol: sluit de opleiding aan bij de behoefte op de arbeidsmarkt en is er ruimte in het bestel. Nieuwe ontwikkelingen bij deze pijler zijn de standpunten over open en online onderwijs en nieuwe brede opleidingen.

Behoud van uitgangspunten Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012

In deze aanpassing van de beleidsregel wordt voortgeborduurd op de uitgangspunten van de beleidsregel uit 2012.

Aanpassing en verbreding van bestaand aanbod en nieuwe brede opleidingen

Het beleid is gericht op innovatie van het bestaande opleidingsaanbod, en op het minder aanvragen van nieuwe opleidingen. Door de instellingen ruimte en flexibiliteit te bieden voor innovatie binnen opleidingen, zal er minder aanleiding zijn een nieuwe opleiding te beginnen. De NVAO

ziet erop toe of aanpassing of innovatie van curricula niet leidt tot een feitelijk nieuwe opleiding. Daarnaast kunnen instellingen opleidingen op grond van de planningsneutrale conversie toets bij de NVAO samenvoegen tot brede opleidingen waarbij de ruimte wordt geboden om na ten hoogste 5 jaar eventueel terug te keren naar de oorspronkelijke smallere opleidingen. Binnen de brede opleidingen kan specialisatie worden aangebracht door minors, majors en afstudeerrichtingen. Bovendien is er binnen brede opleidingen meer ruimte voor aanpassing of innovatie van curricula.

Stimuleren dat het opleidingsaanbod van de instelling aansluit bij de zwaartepunten in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling

Uitgangspunt hierbij is dat de instelling meer ruimte in het aanbod van opleidingen krijgt voor opleidingen die passen bij de zwaartepunten in onderwijs- en onderzoeksaanbod van de instelling. Een instelling kan makkelijker een opleiding starten die aansluit bij de zwaartepunten (gedefinieerd vanuit het onderzoek of vanuit de specifieke expertise) van de instelling. Omdat een instelling de ruimte moet krijgen haar zwaartepunten te ontplooiën zal het effect van de nieuwe opleiding op het bestaande aanbod lichter worden gewogen. Op deze wijze kan de instelling zich verder profileren op haar specifieke aandachtsgebieden en krijgt differentiatie van het landelijke onderwijsaanbod vorm. De keuze om een brede, multisectorale instelling te zijn, kan deel uitmaken van een profiel van een instelling, maar is geen basis voor een lichtere macrodoelmatigheidstoetsing bij de aanvraag van een nieuwe opleiding. Dit geldt alleen voor opleidingen die aansluiten op de door de instelling benoemde (onderzoeks- en) onderwijszwaartepunten. Hierbij dient te worden opgemerkt dat deze benoemde (onderzoeks-) en onderwijszwaartepunten niet statisch zijn. De intentie is om na vier jaar opnieuw met de instellingen afspraken te maken over eventuele wijziging in zwaartepunten van de instelling.

Veel instellingen hebben ook een regionale functie en ze bedienen de (regionale) arbeidsmarkt van hoger opgeleiden. De arbeidsmarktvrage zal daarbij niet altijd aansluiten bij de zwaartepunten in onderwijs- en onderzoeksaanbod van de instellingen. Daarom zal het beleid ruimte blijven bieden aan nieuwe opleidingen die niet direct voortvloeien uit deze zwaartepunten van een instelling indien de arbeidsmarkt aantoonbaar daarom vraagt.

Meer focus op arbeidsmarktrelevantie

In de strategische agenda is aangegeven dat de arbeidsmarktrelevantie van nieuwe opleidingen explicieter aan de orde moet komen in de macrodoelmatigheidstoetsing. Om die reden is daarin de vraag vanuit werkgevers/ beroepspraktijk (waaronder ook de wetenschap) centraler komen te staan.

Voor het starten van een nieuwe opleiding moeten instellingen aantonen dat er sprake is van een arbeidsmarktbehoefte of van een maatschappelijke en/of wetenschappelijke behoefte in combinatie met een arbeidsmarktbehoefte. De human capital agenda's van de topsectoren kunnen hiervoor worden gebruikt, maar ook door de rijksoverheid onderschreven analyses over ontwikkelingen in publieke sectoren (zoals onderwijs, zorg), of in wetenschapsgebieden (waarbij ook de grand challenges uit de EU-onderzoeksagenda een rol kunnen spelen). Daarbij moet de instelling aantonen dat een nieuwe opleiding nodig is en dat de behoefte niet kan worden bediend door doorontwikkeling van bestaand aanbod. Als er een behoefte aan een opleiding bestaat vanuit de maatschappij of wetenschap, moet altijd worden aangegeven welke arbeidsmarktperspectieven er voor de afgestudeerden zijn.

Differentiatie aanbrengen tussen verschillende opleidingen (Associate-degreeprogramma, hbo-bacheloropleiding, hbo-masteropleiding, wo-bacheloropleiding, wo-masteropleiding)

De doelstellingen van opleidingssoorten verschillen en bij beoordeling daarvan wordt hiermee rekening gehouden. In de strategische agenda is aangegeven dat verschillende wegingen van de criteria per opleiding zullen gelden. Hoewel de basiscriteria voor alle opleidingen hetzelfde zijn, kan per opleidingssoort een nadere inkleuring worden gegeven aan de basiscriteria. Deze weging wordt in de beleidsregel geëxpliciteerd. Dit leidt tot meer transparantie in de beoordeling en kan bijdragen aan de beleidsdoelstelling van meer differentiatie in het onderwijsaanbod.

Nieuwe ontwikkelingen in aanvulling op uitgangspunten 2012

Nieuwe brede opleidingen

Behalve de samenvoeging van bestaande smallere opleidingen tot een brede opleiding, doen instellingen ook aanvragen voor nieuwe brede opleidingen, die zij naast het bestaande aanbod willen aanbieden. Hier is dus sprake van uitbreiding van het bestaande opleidingsaanbod. Hiervoor moet een macrodoelmatigheidstoets voor een nieuwe opleiding worden gedaan. Op dit moment is de consequentie van deze nieuwe brede opleidingen voor bijvoorbeeld de instroom van studenten in bestaande smallere opleidingen moeilijk te beoordelen. Wat betreft de macrodoelmatigheid wordt aan deze nieuwe ontwikkeling richting brede opleidingen, die naast bestaand aanbod worden gestart, ruimte geboden, mits aan de criteria van deze beleidsregel is voldaan.

Deze ruimte komt tot uitdrukking bij de beoordeling van criterium c of er ruimte is in het bestaande stelsel voor de nieuwe opleiding, zie hieronder. Wel zal de NVAO in de toets nieuwe opleiding scherp letten op de kwaliteit van de brede opleiding en de vraag of binnen de brede opleiding nog sprake is van een samenhangend curriculum. Mocht deze ontwikkeling zich op grotere schaal gaan voordoen, dan zou besloten kunnen worden tot een evaluatieonderzoek naar de macrodoelmatigheids- en kwaliteitsconsequenties hiervan naar het aanbieden van brede opleidingen naast het bestaande opleidingsaanbod.

Open en online onderwijs in relatie tot macrodoelmatigheid

In een brief aan de Tweede Kamer is het huidige standpunt ten aanzien van open en online onderwijs uitgedragen (Kamerstuk 31 288, nr. 362, 8 januari 2014). De ontwikkeling naar meer open en online onderwijs is veelbelovend op verschillende vlakken en wordt gestimuleerd en gefaciliteerd. Nieuwe wet- en regelgeving is op dit moment niet aan de orde. Instellingen hebben echter vragen gesteld over de relatie tussen het vestigingsplaatsbeginsel in relatie tot open en online onderwijs. Zoals aangegeven in de voornoemde brief (blz. 9), wordt afstandsonderwijs (als onderdeel van een opleiding) dat door de instelling wordt aangeboden gezien als onderwijs dat verzorgd wordt vanuit de vestigingsplaats van de opleiding. Maakt een instelling gebruik van door andere instellingen aangeboden afstandsonderwijs als onderdeel van een opleiding, dan wordt dit gezien als een gedeelte van het onderwijs dat niet verzorgd wordt vanuit de vestigingsplaats van de opleiding.

Deze beleidsregel geeft aan dat van een bacheloropleiding ten hoogste een derde deel van het curriculum (met uitzondering van de propedeutische fase en de afstudeerrichting) zonder een aanvraag vooraf buiten de vestigingsplaats mag worden verzorgd. Van een masteropleiding mogen ten hoogste 30 studiepunten (voor eenjarige masters) of een derde deel van het curriculum (voor meerjarige masters) zonder een aanvraag vooraf buiten de vestigingsplaats worden verzorgd. Voor situaties die hieraan niet voldoen dient vooraf toestemming aan de CDHO te worden gevraagd. Dit biedt ruimte om afstandslernen als aanvulling op de traditionele onderwijsvormen in de opleiding te benutten. Hiermee staat het macrodoelmatigheidsbeleid het aanbieden en benutten van open en online onderwijs niet in de weg.

3 Herzieningen ten opzichte van de beleidsregel 2012

Het is noodzakelijk gebleken de beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2012 aan te passen om een aantal elementen in de beleidsregel te verbeteren en de uitvoering te vereenvoudigen naar aanleiding van praktijkervaring. Onderstaand wordt een korte opsomming gegeven van de wijzigingen.

Wijzigingen van de wet naar aanleiding van de Wet Kwaliteit in verscheidenheid (hierna KiV):

- Zelfstandige toetsing van aanvragen voor Associate-degreeprogramma's. Uitgangspunten bij de vormgeving van deze toetsing is dat a) zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de huidige systematiek van toetsing van nieuwe opleidingen en b) de beleidswens dat hogescholen zoveel mogelijk inspelen op de Ad-scholingsbehoefte uit hun omgeving
- Invoering van het voornemen dat als prioritair gebied voor instemming met een hbo-masteropleiding nu ook geldt, de aanwezigheid van een driejarig vwo-traject, waarop de hbo-mas-

teropleiding aansluit. Doel is het stimuleren van de ontwikkeling van hbo-masters in combinatie met driejarige trajecten voor vwo'ers.

- De termijn waarna instellingen na samenvoeging van bestaande opleidingen tot een brede opleiding kunnen terugkeren naar de oorspronkelijke smallere opleidingen wordt, conform de Wet KiV, verruimd van drie naar ten hoogste vijf jaar.

Wijziging naar aanleiding van de wetsevaluatie van de wet versterking besturing:

- In de evaluatie van de Wet versterking besturing heeft de minister aan de Tweede Kamer (nr. 33824-1, 5 december 2013, pagina 16 en 17) toegezegd '[...] de administratieve last van accreditatie sterk te verminderen. In dit verband wil ik de procedure om te komen van een single degree- naar een joint degree-opleiding met buitenlandse instellingen verkorten. [...] Ik zal hiertoe de beleidsregel macrodoelmatigheid aanpassen en in die gevallen de macrodoelmatigheidstoets laten vervallen en in overleg met de NVAO een lichtere toets nieuwe opleiding door haar mogelijk maken. Dit geldt niet voor de accreditatie van een geheel nieuwe joint degree.'

Wijziging naar aanleiding van de beleidsreactie op het advies van de Commissie Van der Touw:

- In de beleidsreactie aan de Tweede Kamer op het advies van de Commissie-Van der Touw (nr. 31524-187, 4 november 2013) is aangekondigd dat een opleiding die wordt aangeboden in het kader van een Center of Expertise voor 100% mag worden aangeboden op de locatie van het Center (in verband met de benodigde kennisinfrastructuur) geen macrodoelmatigheidstoets meer hoeft te worden uitgevoerd. Het gaat hierbij om verplaatsingen en nevenvestigingen van bestaande opleidingen. Wel dient de instelling dit voornemen te melden bij het CDHO. Met de ontvangst van het voornemen, stemt de minister daarmee in. Conform artikel 7.17 vijfde lid van de wet dient de instelling de nieuwe vestigingsplaats in Croho te laten registreren anders vervalt de instemming. Zo blijft er zicht op de vestigingsplaatsen van het bestaande aanbod. Indien een instelling op de locatie van het Center of Expertise een nieuwe opleiding wil realiseren, moet uiteraard wel een macrodoelmatigheidstoetsing van nieuwe opleidingen worden aangevraagd.

Verbeteringen naar aanleiding van praktijkervaring met de beleidsregel 2012:

- *Voorstellen om de weging van passendheid van nieuw aanbod bij de zwaartepunten (profiel) te vereenvoudigen.* De doelstelling is dat instellingen die aanbod ontwikkelen dat aansluit bij de zwaartepunten in het profiel van de instelling gefaciliteerd worden. In de Beleidsregel 2012 is, naast een soepeler toetsing van de voorwaarde of er ruimte is in het bestaande aanbod voor het aangevraagde nieuwe aanbod, ook sprake van een verzwaarde toets op arbeidsmarktbehoefte wanneer een opleiding wordt aangevraagd die niet aansluit bij een zwaartepunt in het profiel van de instelling. Om de beleidsregel te vereenvoudigen en de lasten voor instellingen te beperken is deze laatste eis (verzwaarde arbeidsmarkttoets) komen te vervallen.

Daarnaast kent de Beleidsregel 2012 een artikel dat stelt dat de instelling moet aantonen dat er geen andere instelling is met een meer passend profiel, die de nieuwe opleiding wil of kan verzorgen. Ook deze eis is komen te vervallen.

Tot slot is in de beleidsregel het woord 'profiel' vervangen door de term 'zwaartepunten in onderwijs- en onderzoeksaanbod, zoals overeengekomen in de prestatieafspraken'. In de praktijk blijkt het gebruik van de term 'profiel' tot spraakverwarring te leiden, omdat deze term een bredere betekenis heeft dan de term 'zwaartepunten'. Het gaat in deze beleidsregel om deze meer beperkte term.

- *Laten meewegen van het aspect van kennisinfrastructuur.* Het aspect van de kennisinfrastructuur wordt in de beleidsregel 2012 bij de macrodoelmatigheidsbeoordeling niet meer meegewogen. Dit wordt ervaren als een gemis. In de beleidsregel is het aspect weer opgenomen. Er zijn verschillende onderdelen in de beleidsregel waarin dit kan worden meegewogen, namelijk:
  - bij toetsing van een nevenvestiging of verplaatsing van een opleiding in verband met een aanwezige kennisinfrastructuur op een campus of kennisinstituut dat elders gevestigd is dan in een gemeente waar de aanvragende instelling haar hoofdvesting heeft;

- bij toetsing of een nieuwe opleiding een bestaande kennisinfrastructuur in een bepaalde regio verder kan versterken en
- bij toetsing of een instelling wel over de benodigde kennisinfrastructuur beschikt voor het aanbieden van een aangevraagd nieuwe opleiding.

Bij criterium c over ruimte in het aanbod voor een nieuwe opleiding onder de elementen die de minister in zijn afweging kan meenemen is ook dit element van kennisinfrastructuur op de locatie waar men het nieuwe aanbod wil vestigen opgenomen.

Overigens is een niet te onderschatten aspect dat van de kosten, bij het opzetten van een nevenvestiging voor een beperkt aanbod aan opleidingen en/of Ad's. Het zal dan vaak uitdraaien op het op afstand 'vormgeven' van dit aanbod, maar wel met een volledig geheel aan voorzieningen die echt noodzakelijk zijn, dat ter plekke draaiende dient te worden gehouden. Dus het is ook een kwestie van doelmatig omgaan met budgetten...

- *Vereenvoudiging van de toetsingsvoorwaarden voor verplaatsing van opleidingen.* In de Beleidsregel 2012 geldt voor een verplaatsing van een opleiding alleen criterium c (ruimte in het aanbod). Deze voorwaarde wordt beoordeeld aan de hand van een weging van instroom in bestaande opleidingen, verwachte instroom in de nieuwe opleiding en analyse van de arbeidsmarktbehoefte. Aangezien het bij verplaatsing van een opleiding niet gaat om uitbreiding van het aanbod is altijd beoogd deze toetsing te beperken tot de impact van verplaatsing op het bestaande aanbod. Echter door de huidige formulering van voorwaarde c dient de arbeidsmarktbehoefte wel in kaart te zijn gebracht om de hierboven geschetste weging te kunnen uitvoeren. Criterium c is daarom bij een verplaatsing van opleidingen beperkt tot een weging van de nadelige effecten op bestaand aanbod.
- *Relatie tussen macrodoelmatigheidsbeleid en bestuurlijke afspraken (prestatieafspraken, sectorplannen en regionale ontwikkelingen).* Verderop, in de algemene toelichting op deze beleidsregel, is een passage opgenomen om de relatie tussen het macrodoelmatigheidsbeleid en bestuurlijke afspraken, zoals prestatieafspraken, sectorplannen en regionale ontwikkelingen te verduidelijken. Dit heeft vooral betrekking op de wijze van beoordeling door de minister onder criterium c (ruimte in het aanbod).

4 Gevoerd overleg

De afstemming tussen instellingen bij indiening van een aanvraag behoudt dezelfde vorm als in 2012. De CDHO publiceert een samenvatting van de aanvraag op de haar website en stuurt een signalerings-bericht naar de instellingen voor hoger onderwijs die zich hiervoor hebben aangemeld. Instellingen met vergelijkbare geaccrediteerde opleidingen (zowel bekostigde instellingen als rechtspersonen voor hoger onderwijs) krijgen de kans op deze aanvraag te reageren alvorens de CDHO haar advies uitbrengt.

5 Beoordelingskader

Om de voorgaande doelstellingen te kunnen uitvoeren is het volgende beoordelingskader ontwikkeld.

De kern van de doelmatigheidsbeoordeling draait om drie vragen:

1. Is er noodzaak voor een nieuwe opleiding?
Hierbij gaat het om de vraag of een nieuwe opleiding noodzakelijk is om aan de doelstelling van vernieuwing van het hoger onderwijsaanbod te voldoen. Mogelijk wordt een vergelijkbare behoefte elders in het land via een minor of afstudeertraject vervuld.
2. Is er behoefte aan de opleiding?
Welke behoefte ligt aan de (nieuwe) opleiding ten grondslag? Deze behoefte kan op één van de volgende drie gronden worden aangetoond:
  - a. Arbeidsmarktbehoefte: er is aantoonbaar vraag bij werkgevers naar deze afgestudeerden.
  - b. Maatschappelijke behoefte in combinatie met arbeidsmarktbehoefte: er is een aantoonbare vraag in de maatschappij naar deze opleiding. Daarnaast zal ook de arbeidsmarktbehoefte aan deze afgestudeerden moeten worden aangetoond.

- c. Wetenschappelijke behoefte in combinatie met arbeidsmarktbehoefte: er is een aantoonbare vraag in de wetenschap naar de opleiding. Daarnaast zal ook de arbeidsmarktbehoefte aan deze afgestudeerden moeten worden aangetoond.
3. Is er ruimte in het bestaande stelsel? Is er gegeven de behoefte aan de opleiding voldoende ruimte in het stelsel voor deze opleiding, of bestaan er al opleidingen die in deze behoefte kunnen voorzien? Een aanvraag die past bij de zwaartepunten in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling wordt lichter gewogen ten aanzien van de ruimte in het stelsel.

Arbeidsmarktontwikkelingen, maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen kunnen zich voordoen in specifieke sectoren waarvoor de overheid een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. In dat verband kunnen ook andere beleidsontwikkelingen op overheidsniveau of binnen sectoren (zoals sectorplannen) hun rol spelen. Hieraan ligt vaak vakdepartementaal overheidsbeleid ten grondslag waarnaar de instelling dient te verwijzen.

Voor de beoordeling van aanvragen van hogescholen voor wo-opleidingen heeft de minister op 25 september 2013 in een brief (kenmerk 545349) een additioneel beleidskader uiteengezet. Dit kader is gepubliceerd op de website van de CDHO: www.cdho.nl.

De hbo-master

In de strategische agenda is aangegeven dat wordt gestreefd naar een gefaseerde uitbreiding van het hbo-masteraanbod om tegemoet te komen aan de vraag naar hoger opgeleide professionals op de arbeidsmarkt. Hierbij is aangekondigd dat deze opleidingen gericht moeten zijn op prioritaire gebieden of moeten aansluiten op driejarige hbo-bachelortrajecten voor vwo'ers. De driejarige trajecten voor vwo'ers zijn gelijkgesteld aan een prioritair gebied, omdat deze studenten met het perspectief van een aansluitende master gemotiveerder zullen zijn om voor een driejarig hbo-traject te kiezen. De hbo-masteropleiding wordt volgens de reguliere procedure beoordeeld, met de aanvulling dat deze master moet aansluiten bij één van de prioritaire gebieden van de overheid.

De hbo-masteropleidingen moeten aanvullend zijn op het bestaand masteraanbod en worden ook als zodanig beoordeeld. Dit betekent dat zij een behoefte kunnen vervullen die niet reeds door een andere master (hbo dan wel wo) wordt vervuld. Dit geldt voor zowel de hbo-masters als de wo-masters.

De minister heeft met een brief (kenmerk 557259), d.d. 29 november 2013, meer duiding gegeven aan de wijze waarop aanvragen voor de doelmatigheidstoetsing voor masteropleidingen in het kunstonderwijs moeten worden beoordeeld. Dit kader is eveneens gepubliceerd op de website van de CDHO (www.cdho.nl).

Associate-degreeprogramma

Om tegemoet te komen aan de vraag om meer differentiatie in het niveau in het hoger onderwijs en aan de veranderende behoeften van het werkveld zijn Associate-degreeprogramma's in het hoger onderwijsstelsel geïntroduceerd. Een Ad-programma is onderdeel van een hbo-bacheloropleiding, maar heeft een onderscheidend beroepskwalificerend karakter en een eigen graad. Bij inwerkingtreding van de Wet kwaliteit in verscheidenheid zijn de Associate-degreeprogramma's definitief in de WHW verankerd en vallen daarmee volledig onder de regelgeving inzake de macrodoelmatigheid. In de pilotfase van de Associate degree was alleen een beoordeling vereist indien het Ad-programma werd gevestigd in een gemeente waarin de instelling de bijbehorende bacheloropleiding niet verzorgt.

In de nieuwe situatie is voorafgaand aan de start van een Ad-programma altijd een toets op macrodoelmatigheid vereist, gevolgd door een toets nieuw Ad-programma van het accreditatieorgaan. Het is mogelijk tegelijkertijd een voornemen voor een Ad-programma in te dienen en een voornemen voor de bijbehorende bacheloropleiding.

Uitgangspunten bij toetsing van Ad-programma's is dat a) zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de huidige systematiek van toetsing van nieuwe opleidingen en b) hogescholen zoveel mogelijk kunnen inspelen op de Ad-scholingsbehoefte.

Ad-programma's worden net als andere nieuwe opleidingen getoetst aan alle drie hierboven beschreven voorwaarden. Daarbij wordt het aanbod van Ad-programma's bij de macrodoelmatig-

heidstoetsing afgezet tegen het bestaande Ad-aanbod (en niet tegen het bachelor-aanbod). De Ad-programma's worden, wat arbeidsmarkttoetsing betreft, ook niet zwaarder getoetst dan bacheloropleidingen. De huidige toets op arbeidsmarktrelevantie is reeds een zware toets. Het streven is erop gericht, dat er een voldoende gespreid Ad-aanbod kan ontstaan dat zo goed mogelijk aansluit bij de maatschappelijke behoefte aan dit specifieke scholingsniveau. Hogescholen die een specifiek aanbod willen realiseren waaraan in een bepaalde regio een aantoonbare arbeidsmarktbehoefte bestaat, mogen dit doen middels een aanvraag voor een nieuw Ad-programma of een nevenvestiging van een bestaand Ad-programma, ook in regio's die buiten hun natuurlijke verzorgingsgebied vallen, indien andere hogescholen die om welke redenen dan ook (bijvoorbeeld het ontbreken van expertise of het profiel van de instelling) een dergelijk Ad-aanbod niet realiseren. Dit moeten de hogescholen vooraf wel onderling hebben afgestemd en besproken.

Een belangrijke voorwaarde voor de realisatie van een Ad-programma is, dat dit geen bedrijfsopleiding mag zijn. Het programma moet voldoen aan de 'wettelijke standaard voor het hoger onderwijs', zoals is uitgewerkt in de accreditatiekaders voor Ad-programma's. Dit betekent dat de inhoud van het onderwijs zowel beroepsspecifieke als generieke onderdelen moet omvatten, zodat afgestudeerden in staat zijn hun kennis en vaardigheden in meerdere situaties te benutten.

Joint degree

Bij een joint degree gaat het om een opleiding die twee of meer instellingen gezamenlijk ontwikkelen en verzorgen. Dit kunnen twee óf meer Nederlandse instellingen voor hoger onderwijs zijn of één of meer Nederlandse instelling met één of meer buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs. Wat betreft wettelijke eisen m.b.t. inrichting, inschrijving en bekostiging wordt verwezen naar hetgeen in de brieven van 9 juli 2010, kenmerk HO&S/188502 en 16 december 2010, kenmerk 255200 is vermeld. Wat betreft de macrodoelmatigheidstoets van de joint degree-opleiding geldt artikel 12. De macro-doelmatigheidstoets gaat over het effect van nieuw/gewijzigd bekostigd onderwijsaanbod in Nederland. Dat gaat zowel over voornemens voor geheel nieuwe opleidingen die in een joint degree-programma worden vormgegeven als bestaande, 'reguliere' opleidingen, die tezamen tot een joint degree-opleiding worden omgevormd en waarvan de NVAO heeft geoordeeld dat de facto sprake is van een nieuwe opleiding. Er moet in dat geval een macrodoelmatigheidsaanvraag en een toets nieuwe opleiding worden doorlopen. Als de nieuwe joint degree door twee of meer Nederlandse instellingen wordt verzorgd en deze joint degree past bij een zwaartepunt in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van slechts één van de instellingen, dan wordt aangenomen dat er ruimte is in het opleidingsaanbod, tenzij naar het oordeel van de minister al ruimschoots voldoende vergelijkbare opleidingen worden aangeboden om in de behoefte te voorzien. Indien de nieuwe joint degree wordt gevestigd in een voor één meer of alle betrokken instellingen nieuwe vestigingsplaats waar een gedeelte of de gehele opleiding wordt verzorgd dan zal in de aanvraag aangetoond moeten worden wat de meerwaarde is van deze opleiding op de nieuwe vestigingsplaats. Dit dient onder meer aangetoond te worden door een duidelijke arbeidsmarktbehoefte, of er ruimte is in het aanbod en of dit in verband is met een aanwezige kennisinfrastructuur die het logisch maakt dat het elders wordt gevestigd.

Wanneer een joint degree wordt gevormd door de samenvoeging van twee of meer bestaande opleidingen en de joint degree is naar het oordeel van de NVAO niet als nieuwe opleiding te bestempelen dan is een macrodoelmatigheidstoets niet nodig. Dat is ook het geval wanneer een bestaande wo- of hbo-masteropleiding wordt omgevormd naar een joint degree-opleiding met één of meer buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs en de masteropleiding een grotere studielast krijgt. Indien het voornemen ertoe strekt dat de joint degree in een voor beide oorspronkelijke opleidingen nieuwe vestigingsplaats wordt verzorgd, dan wordt de vestiging overeenkomstig paragraaf 4 getoetst.

Relatie tussen macrodoelmatigheidsbeleid en bestuurlijke afspraken (prestatieafspraken, sectorplannen en regionale ontwikkelingen)

In deze beleidsregel wordt in verschillende artikelen rekening gehouden met bestuurlijke afspraken. In deze paragraaf geven we aan hoe het macrodoelmatigheidsbeleid rekening houdt met

deze bestuurlijke afspraken en hoe de verschillende bestuurlijke afspraken zich bij de beoordeling van aanvragen voor nieuwe opleidingen, nevenvestigingen of verplaatsingen tot elkaar verhouden.

- Allereerst zijn er de prestatieafspraken waarmee rekening wordt gehouden bij de afweging of er ruimte in het aanbod is voor een nieuwe opleiding wanneer er sprake is van ontwikkeling van onderwijsaanbod dat aansluit bij de zwaartepunten in onderwijs- en onderzoeksaanbod van de instelling (artikel 11, lid 2).
- Daarnaast bestaan er sectorplannen. Dit is een verzamelnaam voor zeer veelsoortige plannen. Soms betreft het een plan voor een onderwijsdomein (bijvoorbeeld geesteswetenschappen, wiskunde, natuur- en scheikunde), soms betreft het een regionaal plan (bijvoorbeeld de regio Noord-Nederland, Flevoland of Zeeland). In deze sectorplannen worden voorstellen gedaan voor de ontwikkelingsrichting en/of versterking van het hoger onderwijs of onderzoek in het betreffende onderwijsdomein of de betreffende regio. Het betreft plannen die aan het departement zijn voorgelegd en waarop hij heeft gereageerd. Uit een schriftelijke reactie van het departement op deze plannen blijkt in hoeverre de voorstellen 'door de rijksoverheid erkend' worden. In het macrodoelmatigheidsbeleid kunnen deze sectorplannen aangevoerd worden als onderbouwing in het kader van de toetsing op arbeidsmarktbehoefte, maatschappelijke of wetenschappelijke behoefte aan de nieuwe opleiding of nevenvestiging (artikel 8, onder b). Ook wordt bij de beoordeling of er ruimte is in het bestaande aanbod voor de aangevraagde nieuwe opleiding, nevenvestiging of verplaatsing rekening gehouden met deze sectorplannen en de reactie van het departement op deze sectorplannen (artikel 11, lid 3 onder a).
- Ook worden er in toenemende mate sectorale analyses en verkenningen uitgevoerd. Dit zijn analyses van het bestaande onderwijsaanbod en de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden uitgevoerd door de CDHO (bijvoorbeeld hbo-techniek en hbo-economie). De koepels (VH en VSNU) laten soms sectorale verkenningen uitvoeren door een adviescommissie naar de ontwikkelingsrichting van het onderwijsaanbod in een bepaald onderwijsdomein. Ook deze analyses en verkenningen kunnen aangevoerd worden als onderbouwing in het kader van de toetsing op arbeidsmarktbehoefte, maatschappelijke en/of wetenschappelijke behoefte aan de nieuwe opleiding of nevenvestiging (artikel 8, onder b) en worden betrokken bij de beoordeling of er ruimte is in het bestaande aanbod voor de aangevraagde nieuwe opleiding, nevenvestiging of verplaatsing (artikel 11, lid 3 onder a).
- Andere bestuurlijke afspraken zijn de human capital agenda's van de topsectoren en de grand challenges vanuit de EU onderzoeksagenda. De human capital agenda's en grand challenges kunnen worden aangevoerd als onderbouwing in het kader van de toetsing op arbeidsmarktbehoefte, maatschappelijke of wetenschappelijke behoefte aan de nieuwe opleiding of nevenvestiging (artikel 8, onder b).
- Tot slot kan sprake zijn van regionale of grootstedelijke ontwikkelingen of kennisagenda's gericht op het hoger onderwijs of onderzoek, waarbij de rijksoverheid niet direct betrokken is, maar die ondersteuning vanuit de rijksoverheid verdienen. Ook deze ontwikkelingen of kennisagenda's moeten echter wel erkend zijn door de rijksoverheid, anders kan hier in het macrodoelmatigheidsbeleid geen rekening mee worden gehouden. Ook hiervoor geldt dus dat uit een schriftelijke reactie van het departement op deze plannen blijkt in hoeverre de voorstellen 'door de rijksoverheid erkend' worden.

In het algemeen kan worden gesteld dat de prestatieafspraken, sectorplannen of sectorale/regionale, bestuurlijke afspraken en human capital agenda's met elkaar in overeenstemming zijn. In het proces naar de prestatieafspraken toe heeft de Reviewcommissie Hoger Onderwijs en Onderzoek in het beoordelingskader immers aangegeven dat verwacht wordt dat de profileringsvoorstellen van de instellingen aansluiten bij deze plannen en agenda's. Dit is ook meegenomen in de beoordeling van deze voorstellen door de Reviewcommissie. De verantwoordelijkheid voor deze afstemming en overeenstemming ligt dus bij de instellingen zelf.

Mocht zich desondanks toch een situatie voordoen waarbij een instelling een macrodoelmatigheidsaanvraag doet voor een nieuwe opleiding, nevenvestiging of verplaatsing die weliswaar aansluit bij een zwaartepunt in het onderwijs- of onderzoeksaanbod van de instelling, maar die niet goed aansluit bij bestuurlijke afspraken in het kader van een sectorplan of andere sectorale

of regionale afspraken, dan zal bij de beoordeling of er ruimte in het bestaande aanbod is voor de nieuwe opleiding, nevenvestiging of verplaatsing in principe meer gewicht worden gegeven aan de erkende sectorale of regionale bestuurlijke afspraken. De macrodoelmatigheid ziet immers op het landelijke aanbod van voorzieningen. In het kader van de prestatieafspraken is bovendien duidelijk gecommuniceerd dat voorstellen voor nieuw aanbod of verplaatsing van aanbod altijd een toets op macrodoelmatigheid moeten doorstaan. Het is daarom logisch in het macrodoelmatigheidsbeleid erkende landelijke of regionale afspraken te laten prevaleren.

Om toch ruimte voor innovatie en ambitie in de ontwikkeling van hoger onderwijsaanbod van individuele instellingen te behouden kan onder voorwaarden worden afgeweken van de stelregel dat erkende sectorale of regionale bestuurlijke afspraken boven deze innovatie of ambitie van een individuele instelling gaan. Deze voorwaarden zijn: a) het initiatief tot een nieuwe opleiding, nevenvestiging of verplaatsing moet aansluiten bij een zwaartepunt in onderwijs- of onderzoeks-aanbod van de betreffende instelling, b) er moet een aantoonbare arbeidsmarktbehoefte (in de regio) bestaan, c) andere instellingen voorzien niet in die regionale arbeidsmarktbehoefte (nadat afstemmingsoverleg tussen instellingen over het initiatief heeft plaatsgevonden), d) het nieuwe aanbod heeft met grote waarschijnlijkheid geen negatieve capaciteitsgevolgen voor het reeds bestaande aanbod.

6 Gevoerd overleg

Bij de totstandkoming van deze beleidsregel macrodoelmatigheid is overleg gevoerd met instellingen, koepels en uitvoerende instanties, waaronder de CDHO, DUO en NVAO. Door de uitvoeringsinstanties is de beleidsregel als uitvoerbaar gekwalificeerd.

7 Administratieve lasten

Bij de voorbereiding van de beleidsregel 2014 is nagegaan of sprake is van administratieve lasten voor instellingen, bedrijfsleven of burgers. Daartoe is de regeling intern ter beoordeling op administratieve lasten voorgelegd. Deze regeling komt grotendeels overeen met de beleidsregel doelmatigheid 2012.

De administratieve lasten uit deze beleidsregel zijn vergelijkbaar met die in 2012. Op onderdelen zijn de administratieve lasten verlicht zoals bij de omvorming van een bestaande masteropleiding naar een joint degree met een of meer buitenlandse instellingen.

Wat betreft het Ad-programma zijn de administratieve lasten gelijk aan de lasten die ook gelden voor een bachelor- of masteropleiding.

ANNEX – VOORSTELLEN AANPASSING TEKST BELEIDSREGEL

Hier geven we een overzicht van een aantal voorstellen van onze kant met betrekking tot de tekst van de beleidsregel.

Beleidsregel

Artikel 3 – lid 2

In de eerste zin staat: "... of een duaal ingericht Ad..."

Dit moet zijn:

"... of een duaal ingerichte Ad..."

dan wel:

"... of een duaal ingericht Ad-programma..."

Artikel 4 – lid 6

In deze zin wordt gesproken over "...een pakket van aanvragen..." . Naar onze mening dient dit te zijn: "... een pakket aanvragen...".

In de toelichting wordt overigens dusdanig hierop ingegaan dat het lijkt alsof men liever zou willen gebruiken: "...een pakket met aanvragen...". Mogelijk is er sprake van verwarring, gelet op het feit dat in juridische kringen wordt gesproken over 'een pakket van eisen'.

Artikel 7

Dit artikel kent de volgende eerste zin:

"Aan de hand van een beschrijving van de inhoud en het curriculum, dat uitbreiding van het landelijk opleidingsaanbod met de nieuwe opleiding nodig is en de vernieuwing in het onderwijsaanbod niet kan worden gerealiseerd binnen het landelijk bestaande opleidingsaanbod."

In deze zin ontbreekt een deel. Een mogelijkheid om de zin leesbaar te maken, uitgaande van een actie vanuit de onderwijsinstelling, is wellicht:

"Aan de hand van een beschrijving van de inhoud en het curriculum, dient te worden aangetoond dat uitbreiding van het landelijk opleidingsaanbod met de nieuwe opleiding nodig is en de vernieuwing in het onderwijsaanbod niet kan worden gerealiseerd binnen het landelijk bestaande opleidingsaanbod."

Artikel 11, lid 1d

Er wordt gesproken over: "...afgestudeerden van het bestaande en het nieuwe opleidingsaanbod". Omdat het gaat om een vergelijking tussen de nieuwe opleiding en bestaande opleidingen die daarmee vergelijkbaar zijn (dus binnen die sector en inhoudelijk verwant), ligt het voor de hand om te spreken over: "...afgestudeerden van het vergelijkbare bestaande en het nieuwe opleidingsaanbod".

Artikel 13, lid 2

Er wordt in dit artikel ingegaan op een hbo-master, aansluitend op een hbo-bachelor van drie jaar, bedoeld voor vwo'ers.

Nu is het evenwel zo dat in de WHW beschreven staat dat deze specifieke hbo-bachelor (ook) openstaat voor alle a.s. studenten waarvan het instellingsbestuur van mening is dat ze voor deze route in aanmerking komen. Dat kunnen vwo'ers zijn – zoals in eerste instantie alleen de bedoeling van de wetgever was – maar ook andere groepen die een dusdanige voorbereiding en motivatie (geschiktheid) hebben dat de hogeschool het aandurft de betrokkenen deze kans te geven.

Daarnaast spreekt de WHW niet over drie jaar – juist niet – maar over 180 studiepunten. Daar was een goede reden voor nl. het is aan de hogeschool over daaronder een programmering te leggen – en dat zal ongetwijfeld een programma van drie jaar zijn. Maar dit zou vooral internationaal gezien verwarring geven, gelet op de positie van de driejarige wo-bachelor.

Voor de goede orde geven we hier die wettekst (WHW):

Artikel 7.9a. Toelating tot versneld traject gericht op studenten met een VWO-diploma

1. Een instellingsbestuur kan binnen een bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs een versneld traject aanbieden dat toegankelijk is voor studenten met een diploma als bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, onder a of b dan wel een op grond van artikel 7.28, tweede lid, bij ministeriële regeling als ten minste gelijkwaardig aangemerkt onderscheidenlijk naar het oordeel van het instellingsbestuur daaraan tenminste gelijkwaardig diploma. Een student die aan de in de eerste zin bedoelde voorwaarde en de overige voorwaarden voor inschrijving voldoet, wordt voor een versneld traject ingeschreven indien hij daarom verzoekt.
2. Het instellingsbestuur kan besluiten ook een andere student dan degene, bedoeld in het eerste lid, tot het versnelde traject toe te laten indien hij naar het oordeel van het instellingsbestuur blijk heeft gegeven van geschiktheid voor dat traject.
3. In afwijking van artikel 7.4b, eerste lid, bedraagt de studielast voor een versneld traject 180 studiepunten.

Artikel 13, lid 2, van de beleidsregel kan dus als volgt komen te luiden: “Met een prioritair gebied wordt gelijkgesteld een hbo-masteropleiding die aansluit op een hbo-bacheloropleiding van 180 studiepunten, als bedoeld in artikel 7.9a van de wet.”

Overigens wordt aangeraden te gebruiken ‘vwo’ (met kleine letters dus), dus ‘vwo-diploma’. Of beter, in lijn met de WHW waarin de afkorting vwo verder niet wordt gehanteerd: ‘... diploma voorbereidend wetenschappelijk onderwijs’.

De kop van artikel 7.9a van de wet verdient eveneens een aanpassing, gelet op de inhoud ervan. Een suggestie is: ‘Toelating tot een versnelde hbo-bacheloropleiding’

Artikel 14, lid 2

Het einde van de zin van lid 2 bevat naar onze mening een verkeerd geplaatste komma: “...omvat of een gedeelte daarvan en, in het geval van het laatste welk gedeelte.”. Beter zou zijn: “...omvat of een gedeelte daarvan en in het geval van het laatste, welk gedeelte.”.

Artikel 21

Dit artikel kent geen kopje, zoals alle andere artikelen. Een suggestie is: *Aanvraag voorafgaande aan inwerkingtreding.*

En...

Nog een paar opmerkingen, kijkend naar bepaald taalgebruik in de beleidsregel resp. de toelichting:

- Het is ‘Bachelor’ en ‘bachelor-opleiding’, maar ‘Associate degree’ en ‘Associate-degree-programma’...
- Het is ‘joint degree’ en ‘joint degree-programma’, maar Associate degree’ en ‘Associate-degree-programma’...
- Het is ‘joint degree-programma’, maar ‘Associate-degree-programma’...

Kunnen Neerlandici in het lezerspubliek hierover uitsluitsel geven?